

# Aktuálne poznatky o rozšírení menej známych starčekov (*Senecio* s. l.) na Slovensku

Pavol Meredá jun.

Iva Hodálová



CENTRUM  
BIOLÓGIE RASTLÍN  
A BIODIVERZITY  
SAV, v. v. i.

Fotky (ak nie je uvedené inak): P. Meredá jun.

Slovenská botanická spoločnosť pri SAV  
Bratislava, 3. 4. 2024



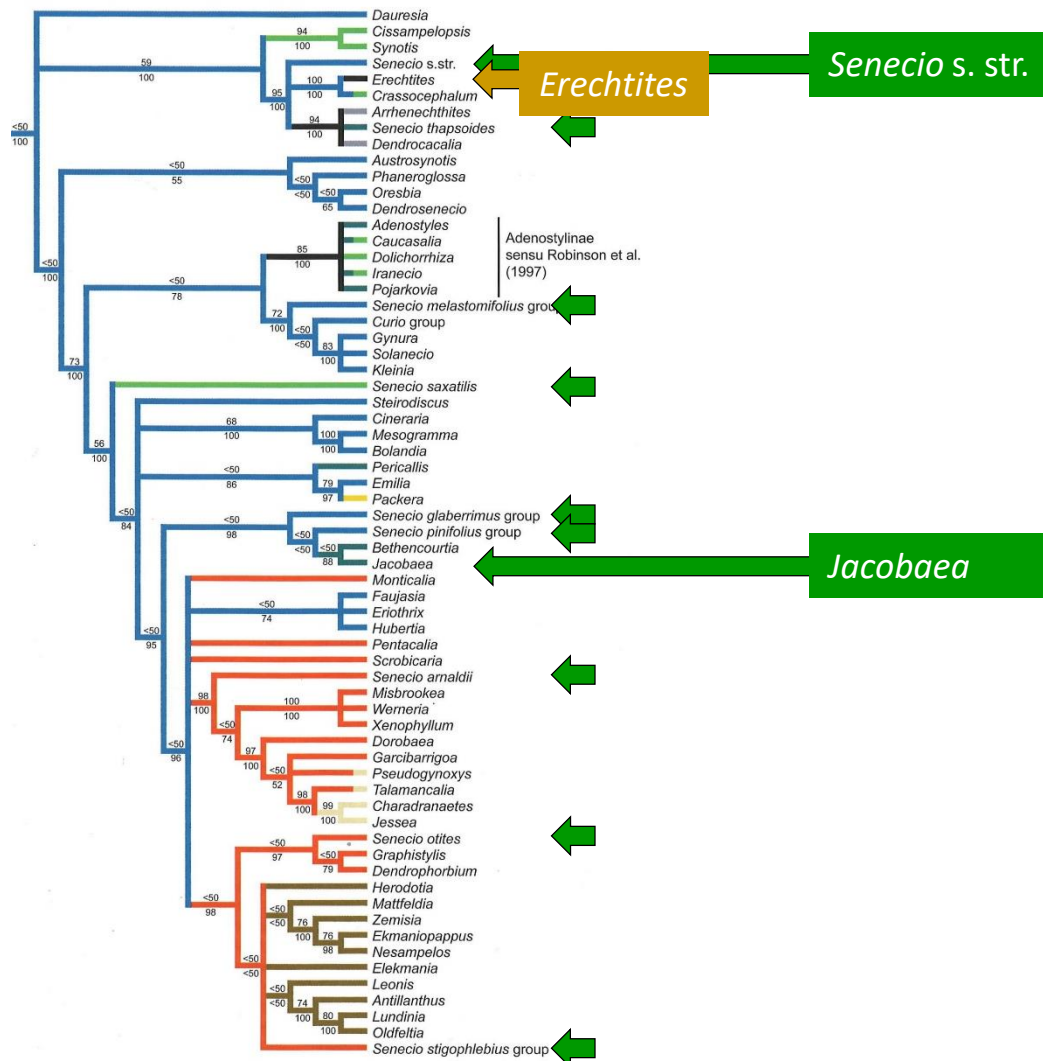
## Rod *Senecio* s. l.

- v minulosti: >3 000 druhov
- dnes: *Senecio* s. str. + viacero menších rodov tribusu *Senecioneae*
- *Senecio* s. str.: ca 1 250 druhov
  - SK: 13 druhov
- *Jacobaea*: ca 50 druhov
  - SK: 9 druhov
    - *S. abrotanifolius* → *J. abrotanifolia*
    - *S. aquaticus* → *J. aquatica*
    - *S. carniolicus* → *J. carniolica*
    - *S. erraticus* → *J. erratica*
    - *S. erucifolius* → *J. erucifolia*
    - *S. paludosus* → *J. paludosa*
    - *S. subalpinus* → *J. subalpina*
    - *S. jacobaea* → *J. vulgaris* (je aj *Senecio vulgaris*!)
    - *S. maritimus* → *J. maritima* (prechodne splanieva)



# Molekulárne odlišnosti *Senecio s. str.* a *Jacobaea* (Nordenstam et al. 2009)

← taxóny považované  
za rod *Senecio*



## Odlišnosti *Senecio s. str.* a *Jacobaea*

- delimitácia možná len kombináciou viacerých morfológických znakov

- SK zástupcovia *Senecio s. str.*

- jednoróčné druhy
- trváce druhy s celistvými listami



- SK zástupcovia *Jacobaea*

- trváce druhy s delenými listami
- výnimka: *J. paludosa* (trváci, celistvolistový)



druh	trvanie rastliny	členitosť čepele	počet zákrových lísteňov	počet lúčových kvetov	odenie naziek	vertikálne rozšírenie
1. <i>Senecio sarracenicus</i>	trváca	celistvá	± 13 (12 – 13)	(6-)7-8	holé	< 500
2. <i>Senecio ovatus</i>	trváca	celistvá	(7-)8(-9)	(3-)5	holé	< 1400
3. <i>Senecio germanicus</i>	trváca	celistvá	(8-)9 – 12(-13)	5-6(-8)	holé	< 1400
4. <i>Senecio hercynicus</i>	trváca	celistvá	9-13	5(-6)	holé	± 1400
5. <i>Senecio ucranicus</i>	trváca	celistvá	(8-)9-11(-12)	5	holé	± 1400
6. <i>Senecio doria</i>	trváca	celistvá	± 13 (10-13)	5(-7)	holé	< 500
7. <i>Senecio umbrosus</i>	trváca	celistvá	± 13	(5-)7-8(-9)	holé	< 1400
8. <i>Senecio sylvaticus</i>	1-ročná	perovito delená	± 13 (13-14)	8-13*	chlpaté	< 1400
9. <i>Senecio viscosus</i>	1-ročná	perovito delená	± 21(12-21)	± 13*	holé až chlpaté	< 1400
10. <i>Senecio rupestris</i>	1-ročná až trváca	perovito delená	± 21	(9-)13*	chlpaté	< 1400
11. <i>Senecio vernalis</i>	1-ročná	perovito delená	± 21 (20-28)	(9-)13*	chlpaté	< 500
12. <i>Senecio vulgaris</i>	1-ročná	perovito delená	± 21 (18-22)	-	chlpaté	< 1400
13. <i>Senecio inaequidens</i>	trváca	celistvá, zr. perovito delená	± 21	± 13 (10-15)*	chlpaté	< 500
1. <i>Jacobaea paludosa</i>	trváca	celistvá	± 21 (17-21)	12-18	holé až chlpaté	< 1400
2. <i>Jacobaea abrotanifolia</i>	trváca	perovito delená	± 21	(12-)13-21(-30)	holé	> 1400
3. <i>Jacobaea carnolica</i>	trváca	perovito delená	9-15	(2-)3-6(-7)	holé	> 1400
4. <i>Jacobaea erucifolia</i>	trváca	perovito delená	± 13	± 13*	chlpaté	< 500
5. <i>Jacobaea vulgaris</i>	trváca	lýrovito delená	± 13	± 13 (9-15)*	holé až chlpaté	< 1400
6. <i>Jacobaea aquatica</i>	trváca	lýrovito delená	± 13	± 13*	holé až chlpaté	< 500
7. <i>Jacobaea erratica</i>	trváca	lýrovito delená	± 13	± 13*	holé až chlpaté	< 500
8. <i>Jacobaea subalpina</i>	trváca	lýrovito delená	± 21 (20-22)	± 21 (19-21)	holé	± 1400
9. <i>Jacobaea maritima</i>	trváca	perovito až lýrovito delená	± 13	± 13	holé	< 500



# Príčiny zámien starčekov (a následne chýb v údajoch o rozšírení)

**1. Veľká  
morfológická  
plasticita**  
(na príklade  
*S. vernalis*)

**Normálne vyvinuté rastliny:**

- zákrovné listene:  $\pm 21$  (20 – 28)
- lúčovité kvety:  $\pm 13$
- rúrkovité kvety:  $\pm 120$



**Drobné rastliny:**

- zákrovné listene: 9
- lúčovité kvety: 0 alebo 1
- rúrkovité kvety: 2



## Príčiny zámien starčekov (a následne chýb v údajoch o rozšírení)

### 2. V niektorých skupinách určovanie podľa členitosti listovej čepele, čo je slovné ťažko opísateľné

*J. erratica*



*J. aquatica*



*J. vulgaris*



*J. erucifolia*



typický  
tvar  
stredných  
byľových  
listov

## Príčiny zámien starčekov (a následne chýb v údajoch o rozšírení)

### 3. Tvar listov sa mení od bázy k vrcholu byle a aj v rámci druhu

stredné listy  
*J. vulgaris*



dolné listy  
*J. vulgaris*

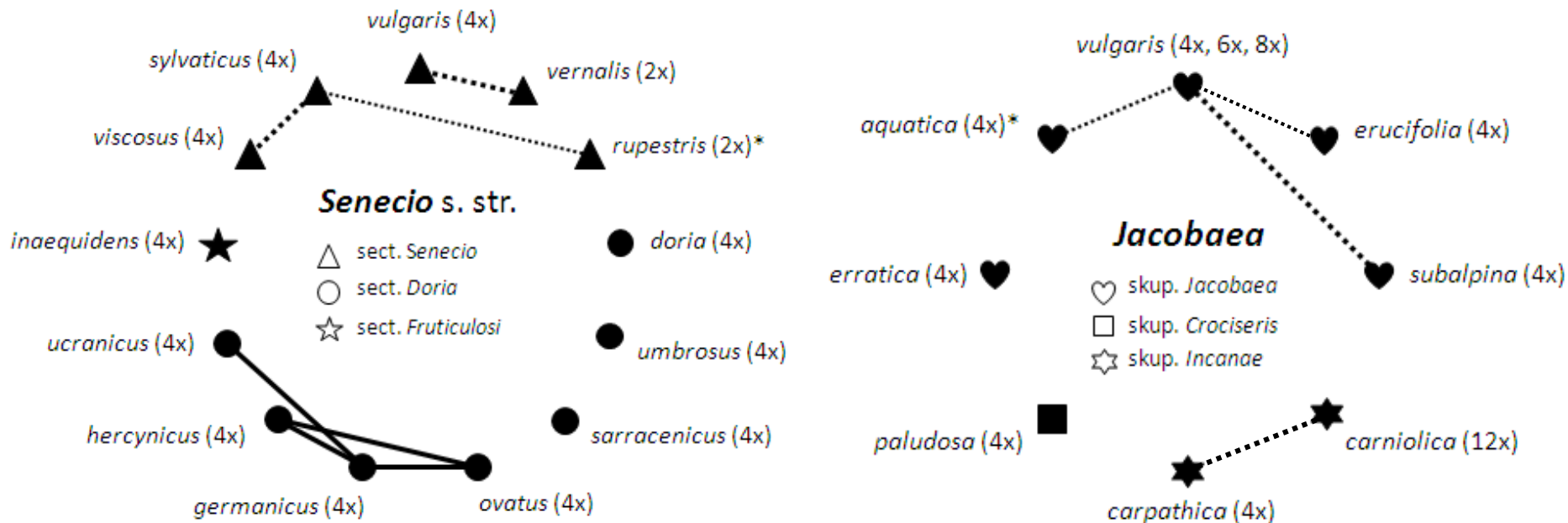


# Príčiny zámien starčekov (a následne chýb v údajoch o rozšírení)

## 4. Hybridizácia medzi niektorými druhmi

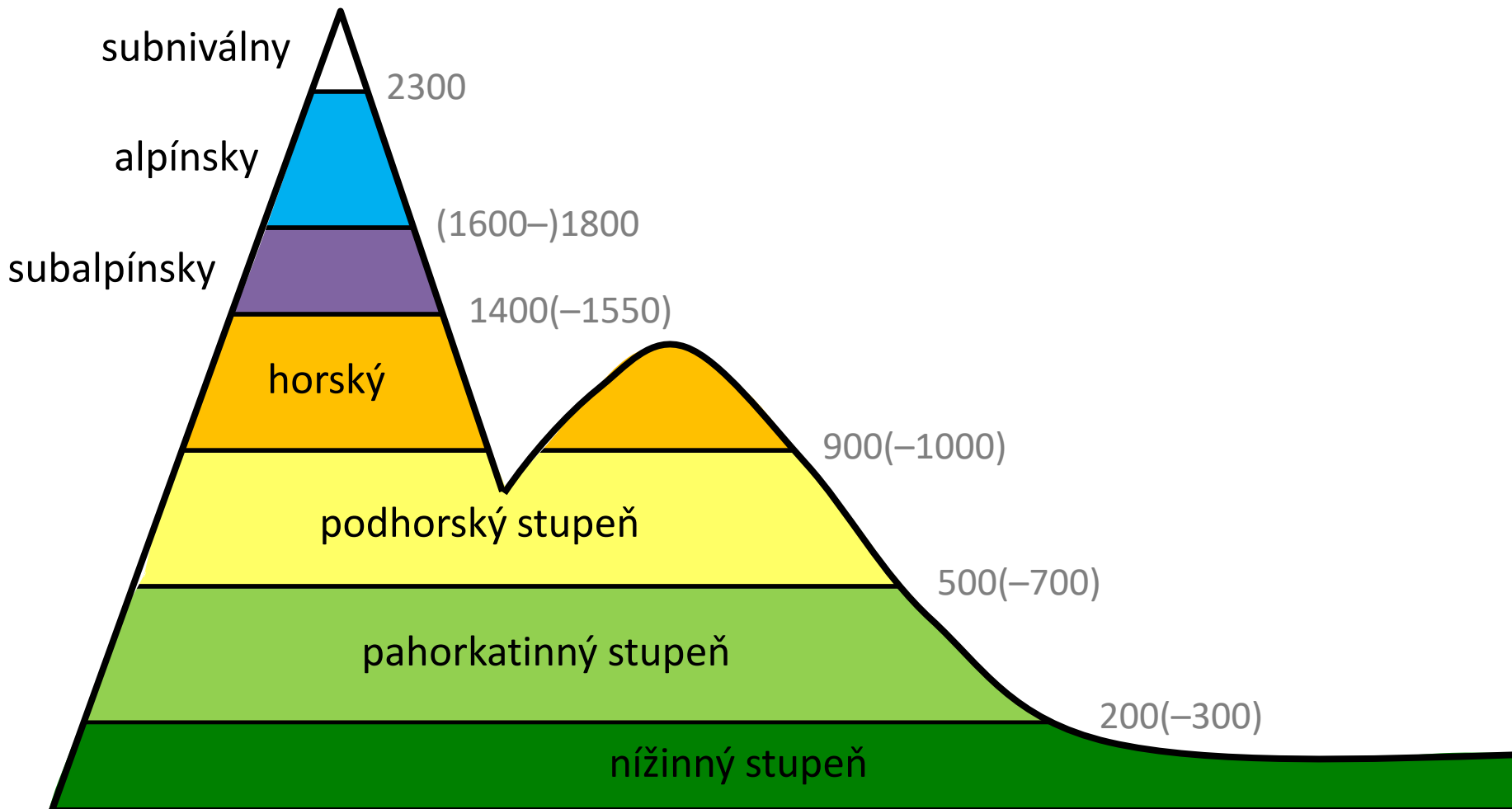
- nikdy sa nekrížia zástupcovia rodov *Senecio* s. str. a *Jacobaea*

\* druhy v súčasnosti na Slovensku nezvestné  
— časté krížence, nájdené aj v SR  
- - - zriedkavé krížence, nájdené aj v SR  
..... zriedkavé krížence, nájdené mimo SR





# 7 vegetačných stupňov na Slovensku



7 vegetačných stupňov

19 druhov pôvodných starčekov (*Senecio* s. l.)

+ 3 neofyty

taxóny predstavené v prednáške (12):

*S. nemorensis* agg. (4 druhy)

*S. umbrosus*

*S. sylvaticus*

*S. viscosus*

*S. rupestris*

*J. vulgaris*

*S. doria*

*J. paludosa*

*J. erucifolia*

*J. erratica*

*J. aquatica*

*S. vernalis*

*S. inaequidens*

*J. maritima*

*S. vulgaris*

*S. sarracenicus*

200(-300)

subniválny

2300

alpínsky

(1600-)1800

subalpínsky

*J. subalpina*

1400(-1550)

horský

900(-1000)

podhorský stupeň

500(-700)

pahorkatinný stupeň

nížinný stupeň



# *Jacobaea carniolica* (syn.: *Senecio incanus* subsp. *carniolicus*)

## Diakritické znaky

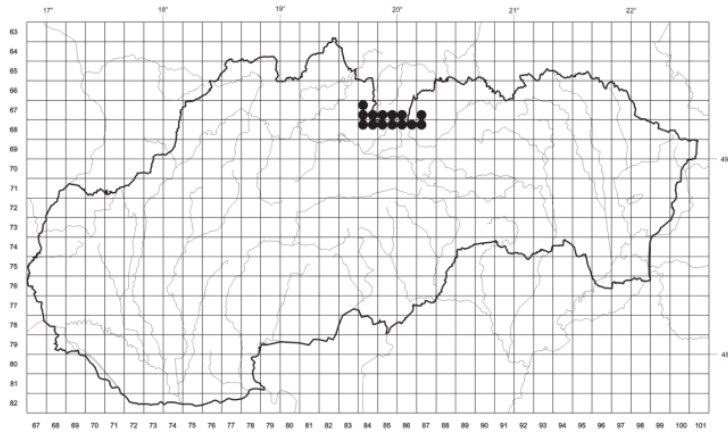
- 4–25 cm vysoké vysokohorské rastliny
- byl', rub listov a zákrov (najmä pred rozkvitnutím) sivobielo plstnaté
- úbory zoskupené v počte (1–)5–15(–25)



# *Jacobaea carniolica* (syn.: *Senecio incanus* subsp. *carniolicus*)

## Ekológia a rozšírenie na Slovensku

- nevápenaté skalnaté alpínske stanovištia
- v alpínskom, zriedka subalpínskom alebo subniválnom stupni
- (1400–)1600–2400(–2645) m n. m.
- roztrúsene až hojne v Západných a Vysokých Tatrách





# *Jacobaea carniolica* (syn.: *Senecio incanus* subsp. *carniolicus*)

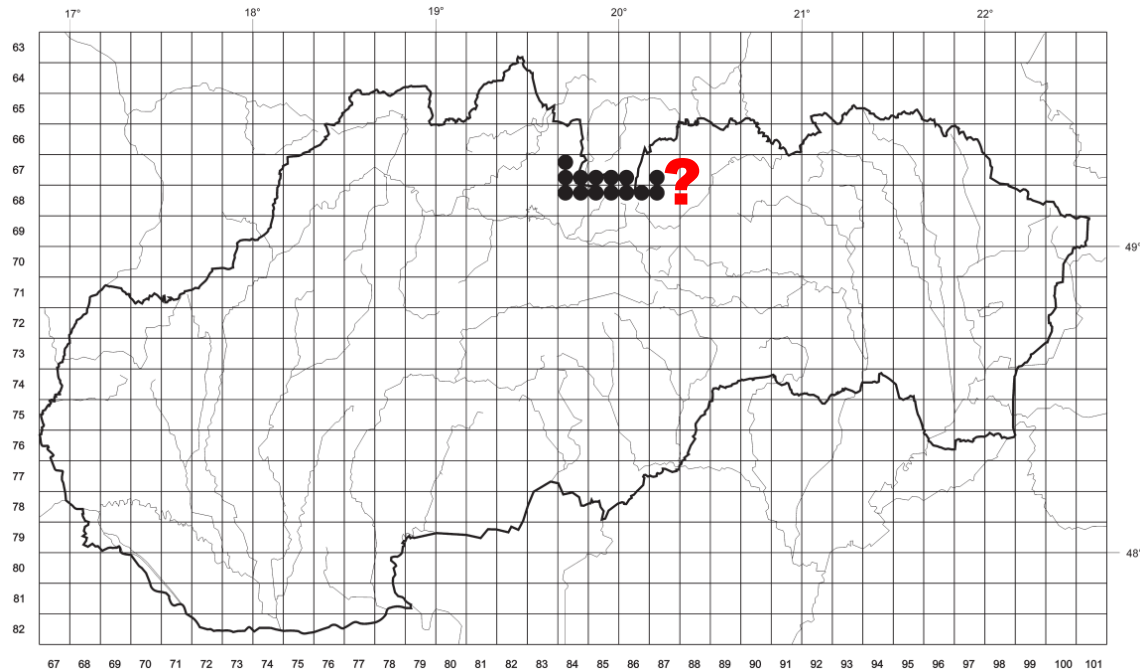
## Z Belianskych Tatier len 4 údaje

- Zadné Jatky (Futák 1943 ined.)
- Skalné vráta (Futák 1946 SLO)
- Skalné vráta, nad chatou Plesnivec (Májovský 1957 SLO)
- vápnité skaly v Belianskych Tatrách [bez konkrétnej lokality] (F. A. Novák s.d. PRC)



? Aká je frekvencia výskytu v Belianskych Tatrách?

- Zajac & Duchoň (2022): z B. T. druh neuvádzajú



# *Jacobaea abrotanifolia* subsp. *carpathica* (syn. *Senecio carpathicus*)

## Diakritické znaky

- nízke vysokohorské rastliny ako *J. carniolica*, ale:
  - bez belavého odenia
  - 1 veľký, žltoranžový úbor
  - všetky úkrojky listov čiarkovité

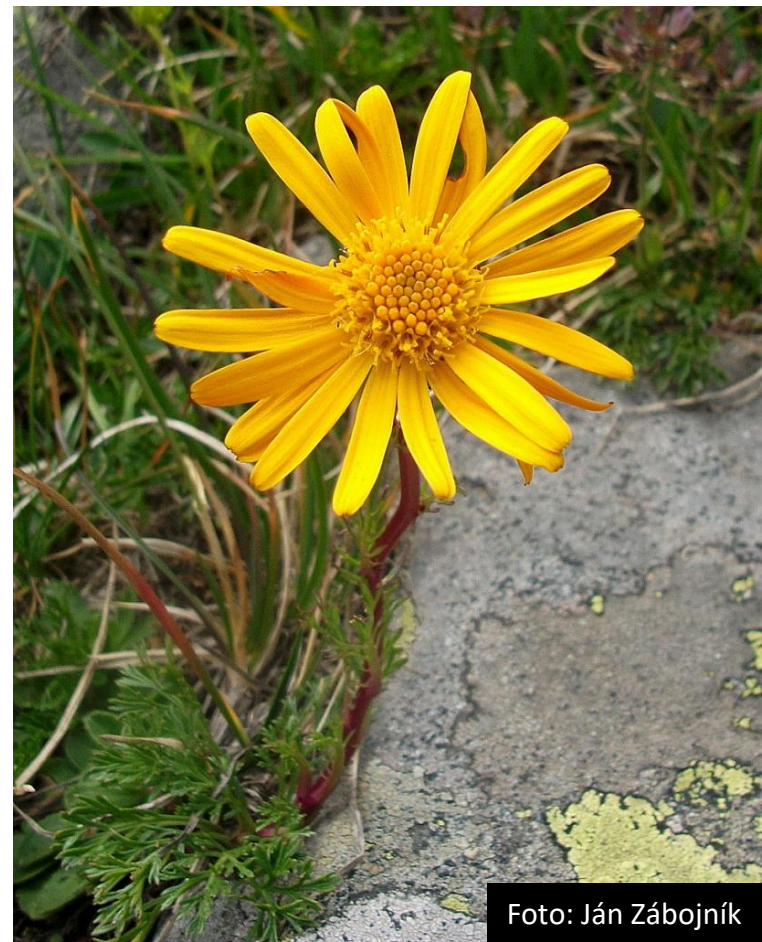


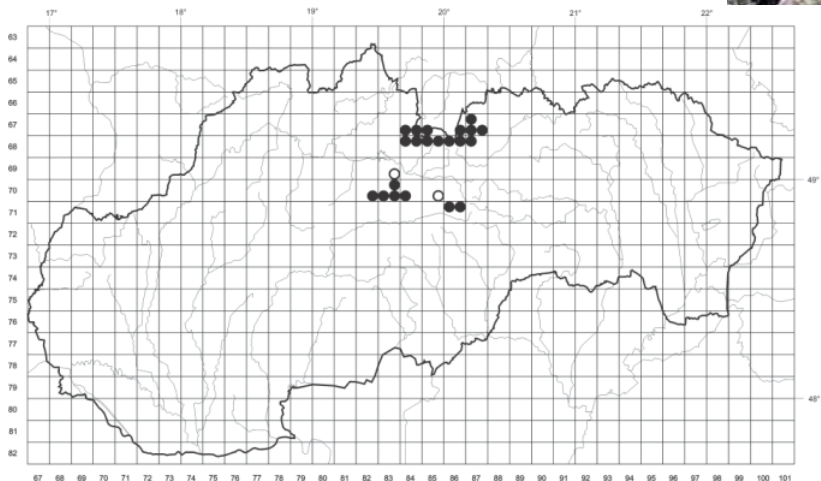
Foto: Ján Zábojník



# *Jacobaea abrotanifolia* subsp. *carpathica* (syn. *Senecio carpathicus*)

## Ekológia a rozšírenie na Slovensku

- ekológia podobná ako *J. carniolica*
- roztrúsene až hojne v Tatrách: Západné, Vysoké, Belianske aj Nízke



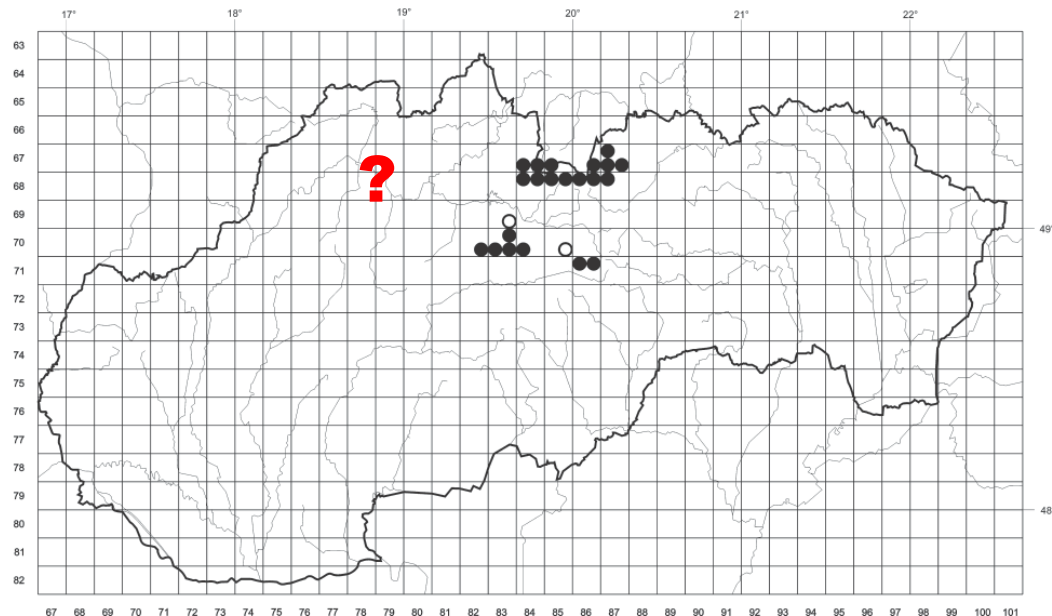
Mapa 19. *Jacobaea abrotanifolia* subsp. *carpathica*, ● – herbárové doklady, ○ – doplňujúce literárne

# *Jacobaea abrotanifolia* subsp. *carpathica* (syn. *Senecio carpathicus*)

## Otázny výskyt v Malej Fatre

- Bittnerová & Šibík (2015 ut *Senecio abrotanifolius*):
  - Lúčanská Malá Fatra a Krivánska Malá Fatra, zápis č. 61
- druh sa spomína vo fytoocenologickom zápise, bez uvedenia lokality a upresnenia podcelku Malej Fatry
- ekologické nároky na mieste zápisu (spoločenstvá s dominujúcou čučoriedkou nad hornou hranicou lesa) ekológiu druhu zodpovedajú, nik iný však druh z pohoria neuvádza

❓ vyskytuje sa druh v Malej Fatre?



Mapa 19. *Jacobaea abrotanifolia* subsp. *carpathica*, ● – herbárové doklady, ○ – doplňujúce literárne



# *Jacobaea subalpina*

## Diakritické znaky

- dolné listy celistvé, srdcovité
- podobný druhu *J. alpina*, ale:
- stredné listy lýrovito strihané, s 1 – 3 párami malých segmentov

*J. subalpina*



*J. alpina*



Foto: Leo Michels

*J. subalpina*



*Jacobaea subalpina* (W. D. J. Koch) Pelser & Veldkamp



# *Jacobaea subalpina*

## Ekológia

- prameniská, vlhké lúky a pasienky, lesy, kosodrevina
- v podhorskem až alpínskom stupni
- minimum: ca 450 m n. m., Pieniny, Červený Kláštor, prielom Dunajca



# *Jacobaea subalpina*

## Rozšírenie na Slovensku

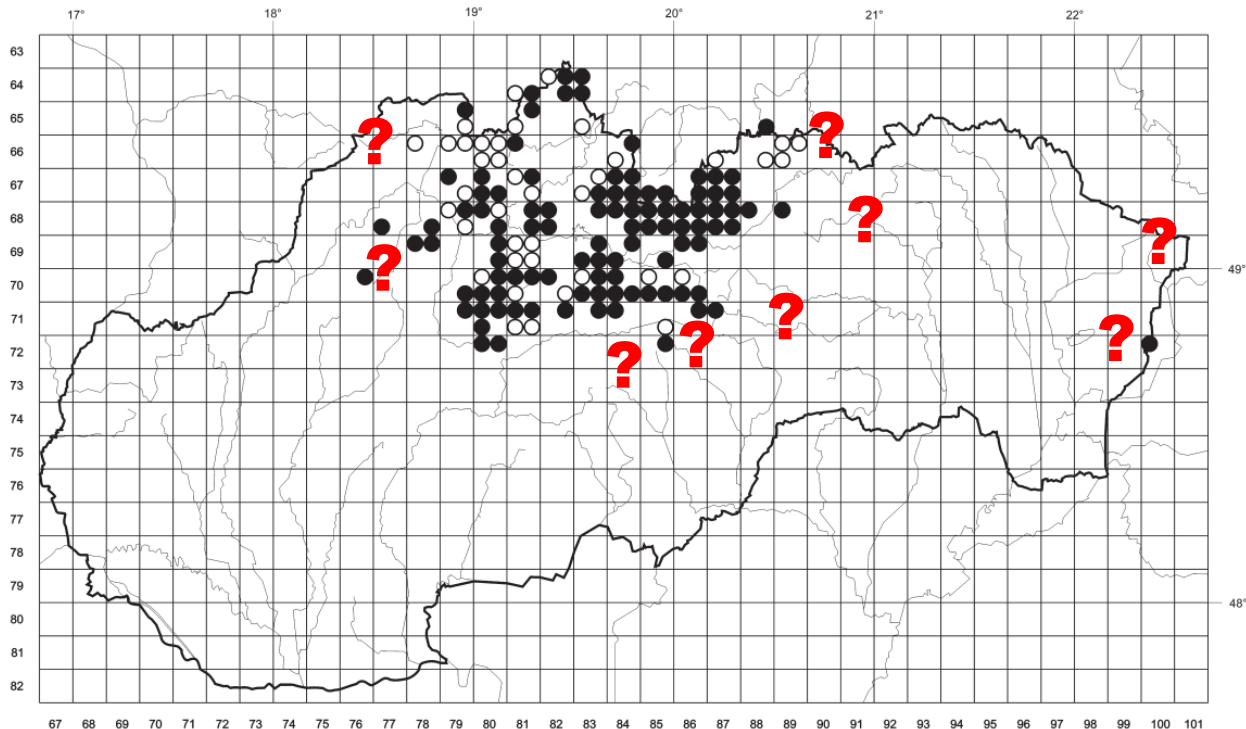
neisté rozšírenie v okrajových častiach slovenskej arealy:

- 2 údaje Strážovské vrchy
- 1 údaj Javorníky, Pieniny
- izolovaná lokalita vo Vihorlate

prekvapivo chýba

- na Muránskej planine
- v Čergove
- v Bukovských vrchoch

? Ako je druh zastúpený  
v okrajových častiach slovenskej arealy?



Mapa 24. *Jacobaea subalpina*, ● – herbárové doklady, ○ – doplňujúce literárne údaje

# *Jacobaea subalpina*

## Neisté údaje:

- **Bardejov**

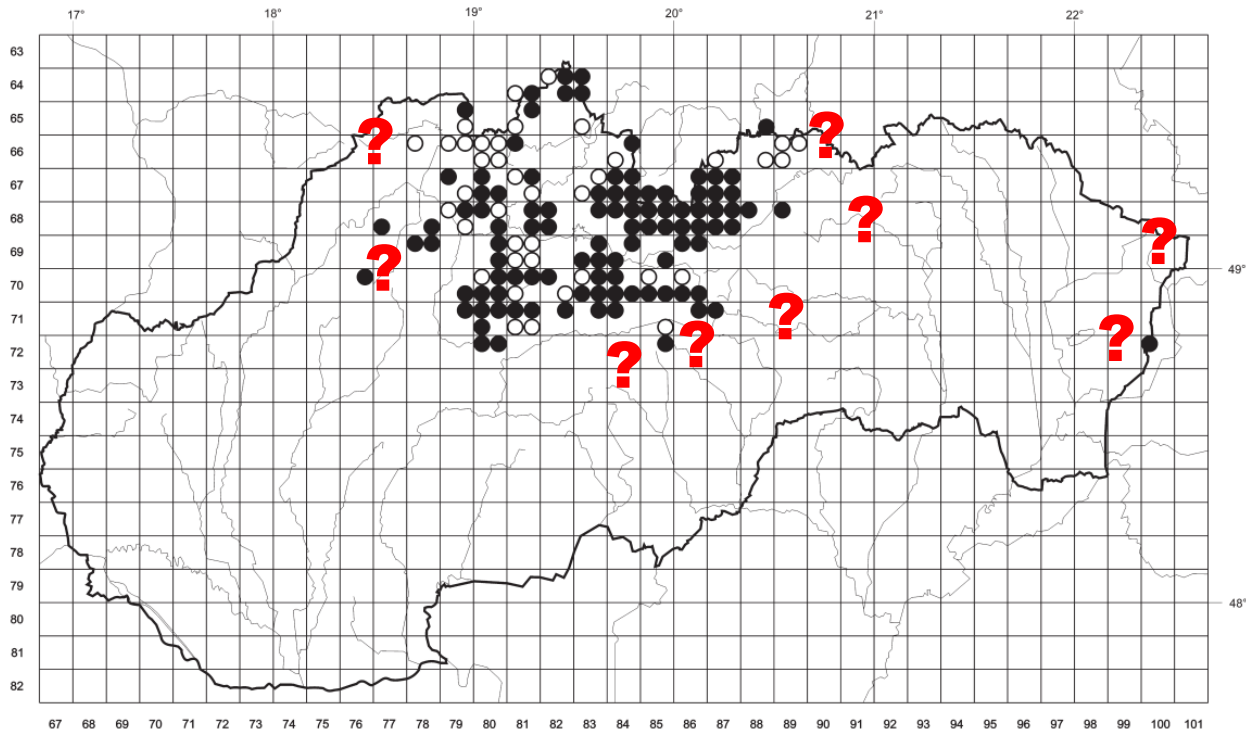
(Berganský s.d. BRA)

- etiketa má len predtlačené pomenovanie „Bardejov“, možno ide o chybnú lokalizáciu, resp. zber zo širšieho regiónu

- **jelšiny Slovenského rudohoria** (Jurko a Šomšák, fytocenologické zápisy)

- podľa Mráza ide o zámenny s *Tephroseris crispa*

? Ako je druh zastúpený v okrajových častiach slovenskej arealy?



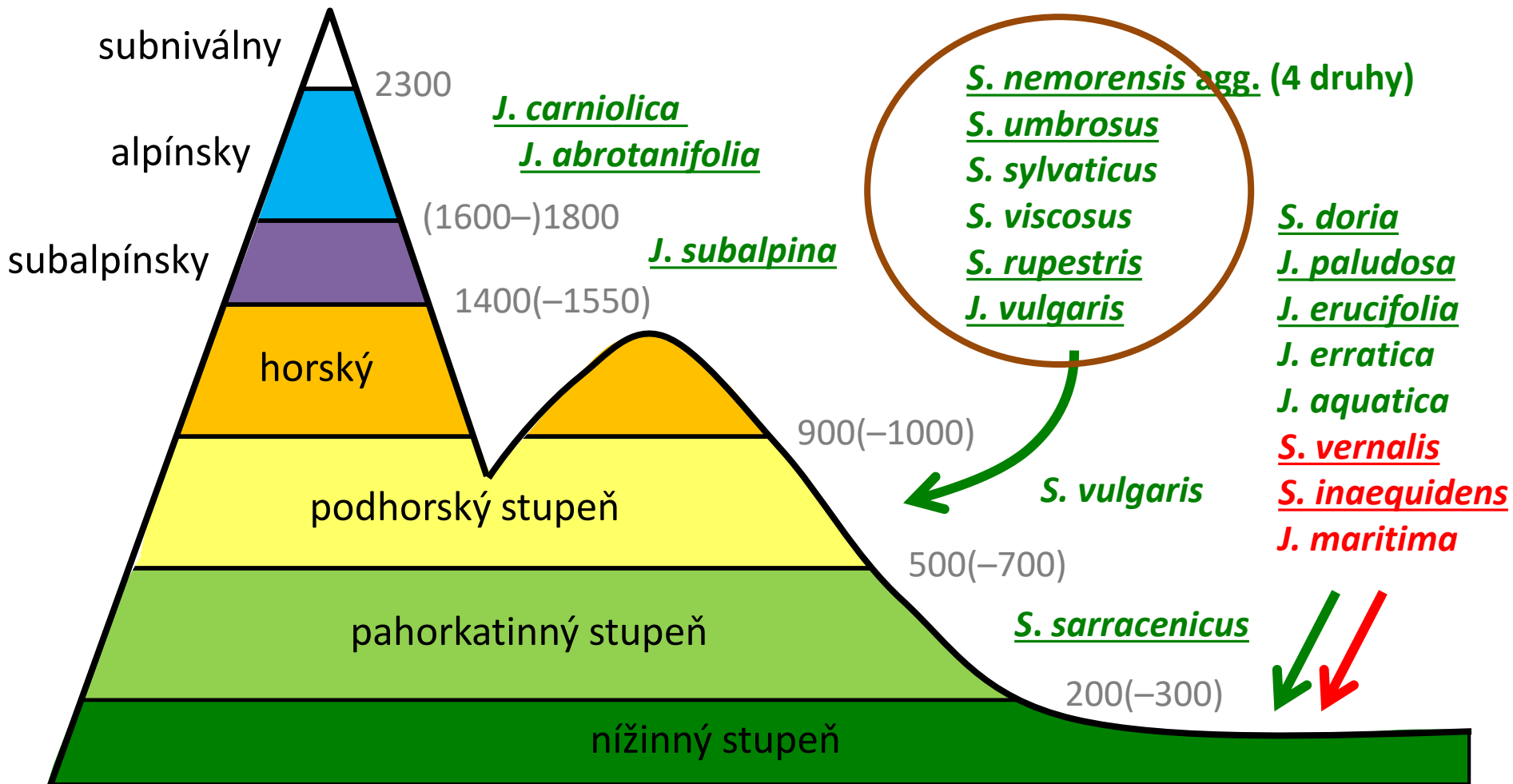
Mapa 24. *Jacobaea subalpina*, ● – herbárové doklady, ○ – doplňujúce literárne údaje



7 vegetačných stupňov

19 druhov pôvodných starčekov (*Senecio* s. l.)

+ 3 neofyty



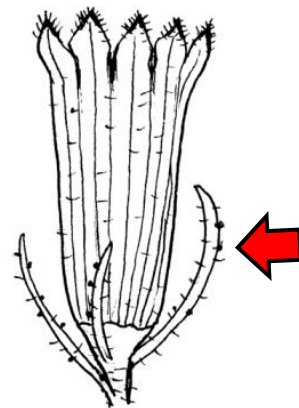
# *Senecio ucranicus* (*S. nemorensis* agg.)

## Diakritické znaky

- listene zákrovčeka najkratšie v skupine:  
siahajú do 1/3 až 1/2 zákrovných listeňov
- rúrkovitých kvetov malý počet: 8 – 14(–18)

podobný *S. ovatus*, odlišuje sa však:

- zákrovných listeňov väčší počet: (8–)9 – 11(–12)
- výskyt vo vyšších nadmorských výškach (horský až subalpínsky stupeň)



*S. ucranicus*



*S. germanicus*



*S. hercynicus*



*S. ovatus*

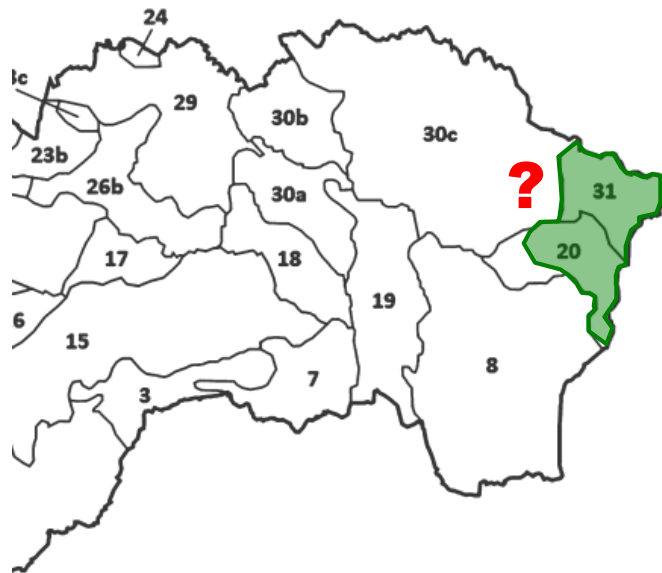
# *Senecio ucranicus* (*S. nemorensis* agg.)

## Ekológia

- svetlé listnaté (najmä bukové), zmiešané aj ihličnaté lesy, rúbaniská, vysokobylinné horské nivy

## Rozšírenie na Slovensku

? kde leží západná hranica rozšírenia?





# *Senecio umbrosus*

## Diakritické znaky

- listy celistvé, najväčšie situované pri zemi, smerom nahor sa výrazne zmenšujú
- podobný na *Senecio doria*, ale:
  - byť a okraj listov ale chlpaté





# *Senecio umbrosus*

## Ekológia

- krovinaté stráne, svetlé (listnaté aj ihličnaté) lesy a ich okraje
- podhorský až horský stupeň

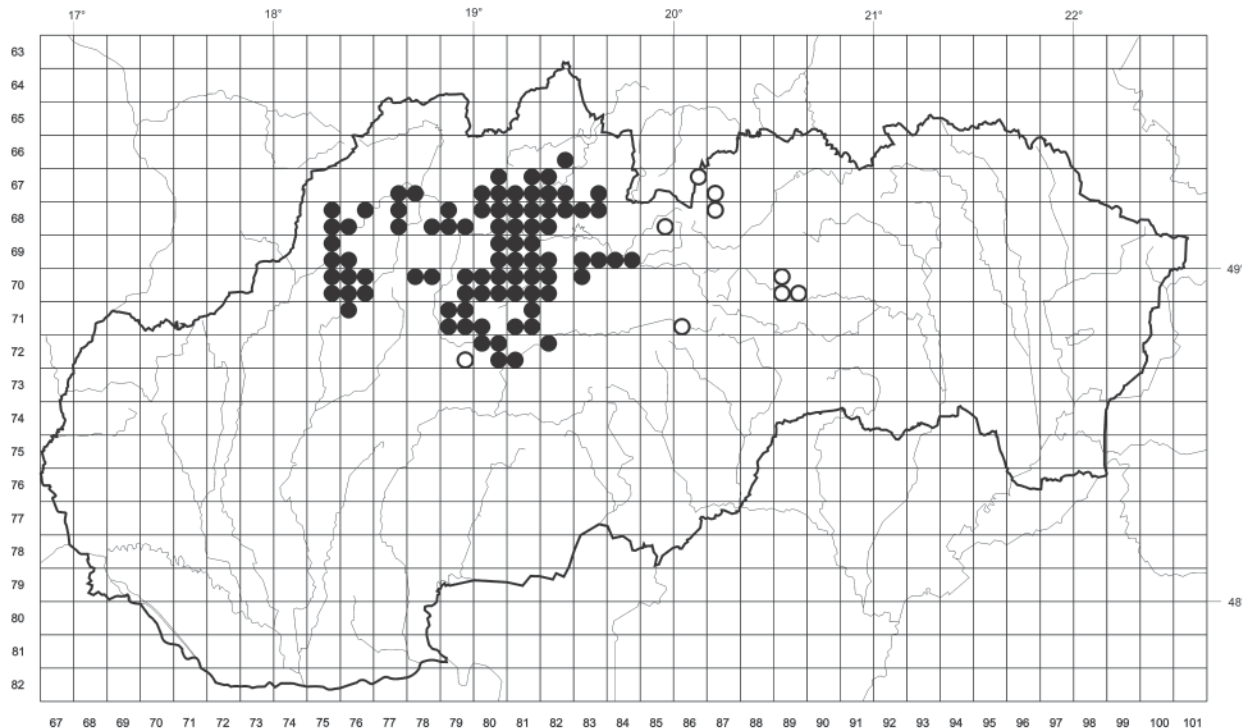


# *Senecio umbrosus*

## Rozšírenie na Slovensku

- od okolia Púchova v Javorníkoch po Kráľovú Lehotu v Nízkych Tatrách
- ďalej na východ neisté historické údaje

? Vyskytuje/vyskytoval sa druh východne od Kráľovej Lehoty?



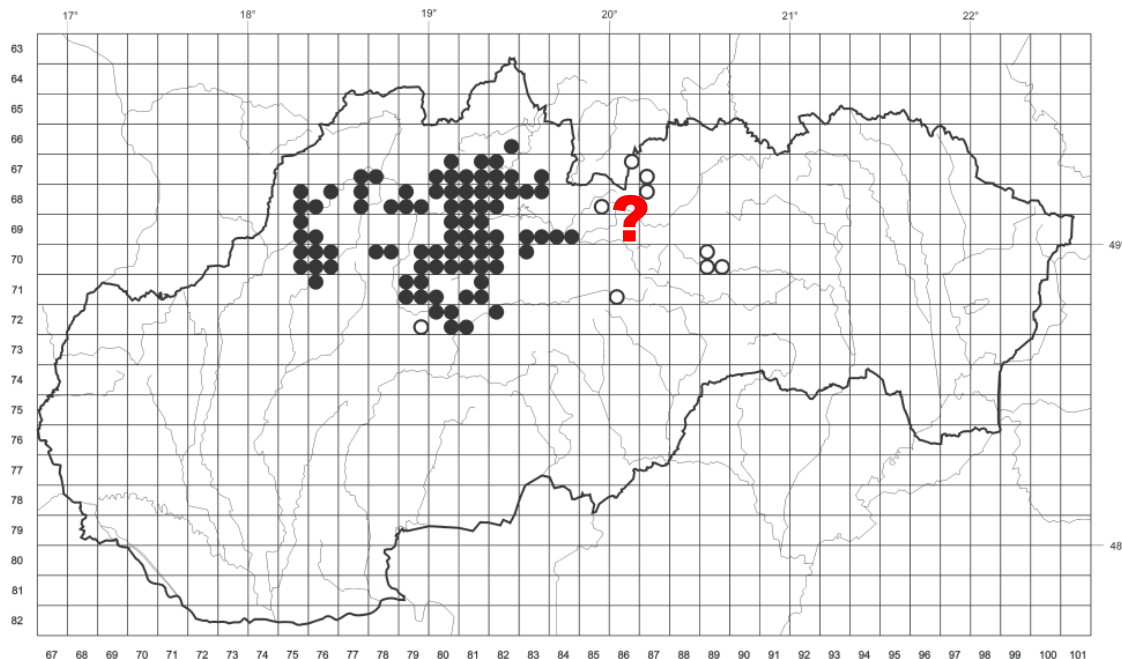
Mapa 14. *Senecio umbrosus*, ● – herbárové a literárne údaje, ○ – údaje vyžadujúce overenie

# Senecio umbrosus

## Neisté údaje

- **Vysoké Tatry:** Pod Lomnickým štítom (Domin 1919 PRC)  
– v oblasti absentuje vhodný geologický podklad
- **23b./26a.** Lúky pod Vysokými Tatrami, cestou z Podbanského na Štrbské Pleso (Pastýrik & Májovký 1941 SLO)  
– lokalita veľmi všeobecná

? Vyskytuje/vyskytoval sa druh východne od Kráľovej Lehoty?



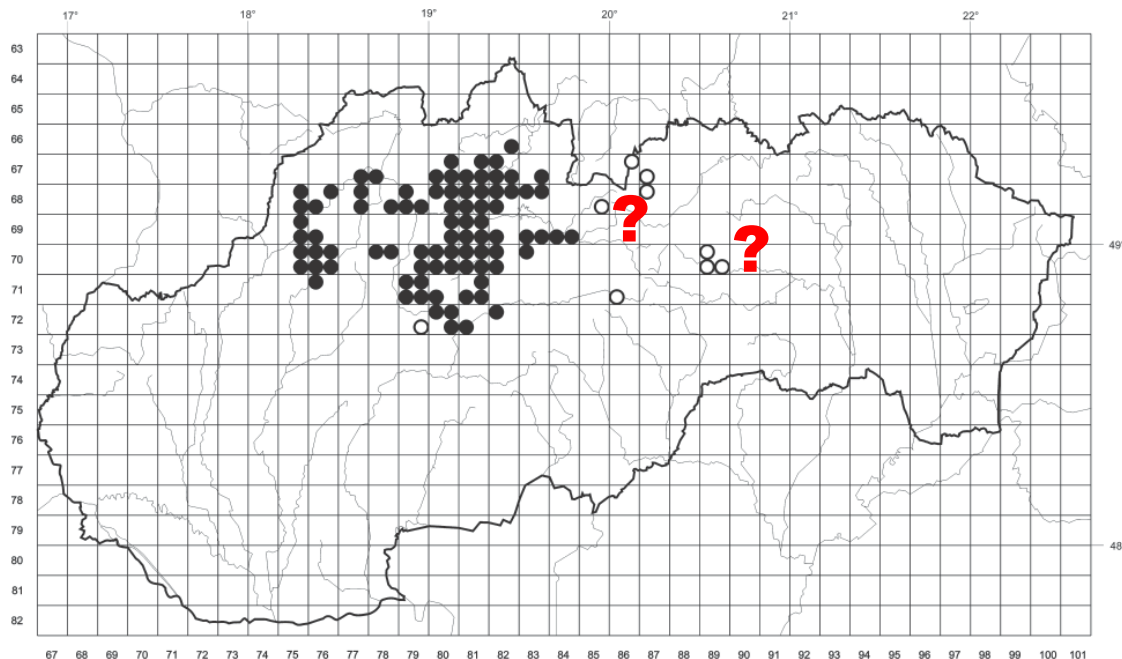
Mapa 14. *Senecio umbrosus*, ● – herbárové a literárne údaje, ○ – údaje vyžadujúce overenie

# Senecio umbrosus

## Neisté údaje

- **Belianske Tatry:**
  - Javorina (Jávorka 1925)
  - Javorina, Zadné Meďodoly (Gregorzek & Berdau sec. Sagorski & Schneider 1891: 240)
- **Spišské kotliny:**
  - okolie Spišskej Novej Vsi (Greschik 1929)
- z oboch celkov absentujú novšie literárne údaje a herbárové doklady

? Vyskytuje/vyskytoval sa druh východne od Kráľovej Lehoty?



Mapa 14. *Senecio umbrosus*, ● – herbárové a literárne údaje, ○ – údaje vyžadujúce overenie



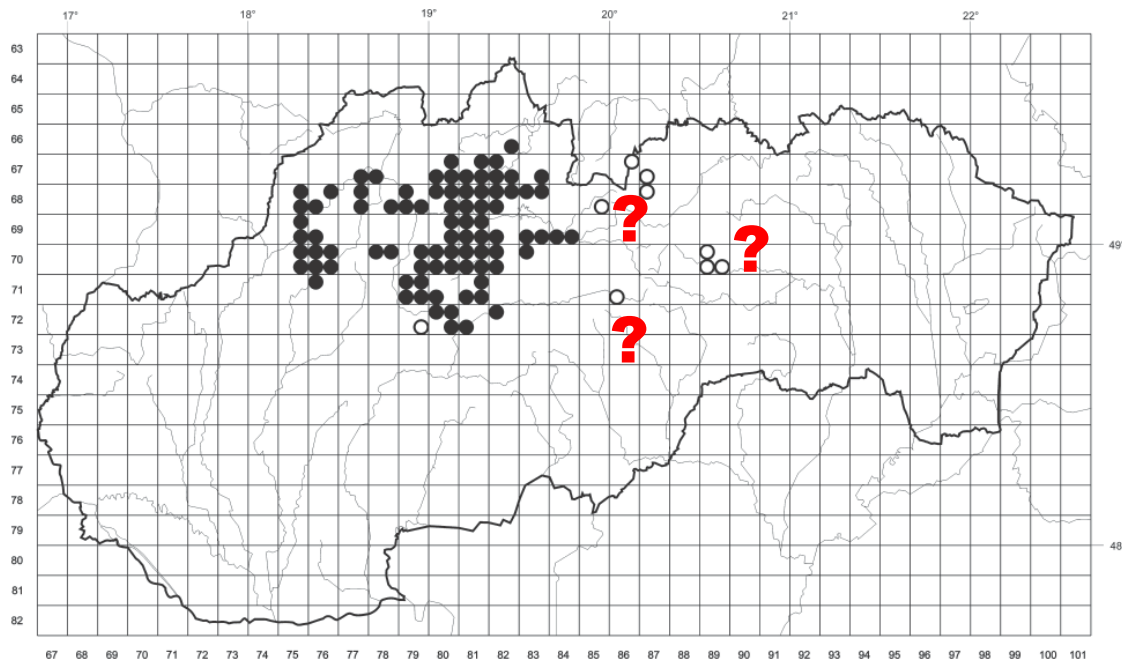
# Senecio umbrosus

## Neisté údaje

- **Horné Pohronie**

- Pohorelá, Mašianske skalky (Cvachová & Urbanová 1985 ut „*Senecio dorio*“)
- výskyt nížinného druhu *S. doria* prakticky vylúčený
- mohol to byť *S. umbrosus* (syn. *S. doria* subsp. *umbrosus*), čo by bol jediný údaj nielen pre Muránsku planinu, ale aj pre celý región horného Pohronia

? Vyskytuje/vyskytoval sa druh východne od Kráľovej Lehoty?



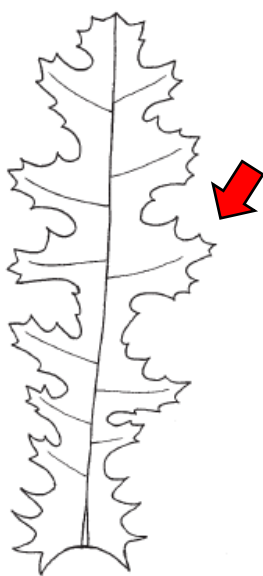
Mapa 14. *Senecio umbrosus*, ● – herbárové a literárne údaje, ○ – údaje vyžadujúce overenie

# Senecio rupestris

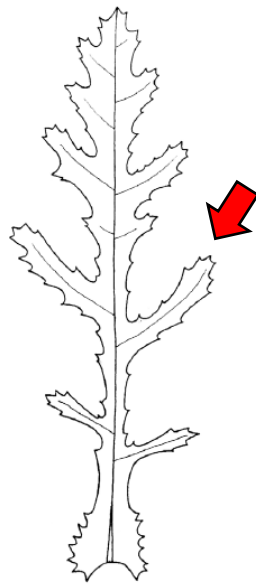
## Diakritické znaky

- ako *Senecio vernalis*, ale:
  - kvitne až v lete
  - najdlhší bočný úkrojok čepele stredných bylňových listov
    - $(1,3-1,8 - 2,2(-2,5))$ -krát dlhší ako šírka jeho bázy
    - najširší nad bázou alebo po celej dĺžke  $\pm$  rovnako široký

*S. vernalis*



*S. rupestris*

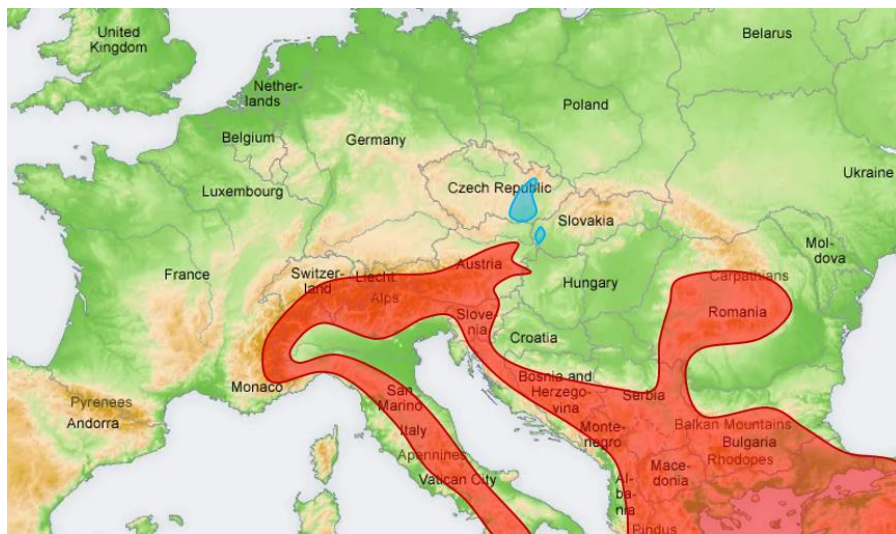




# *Senecio rupestris*

## Ekológia

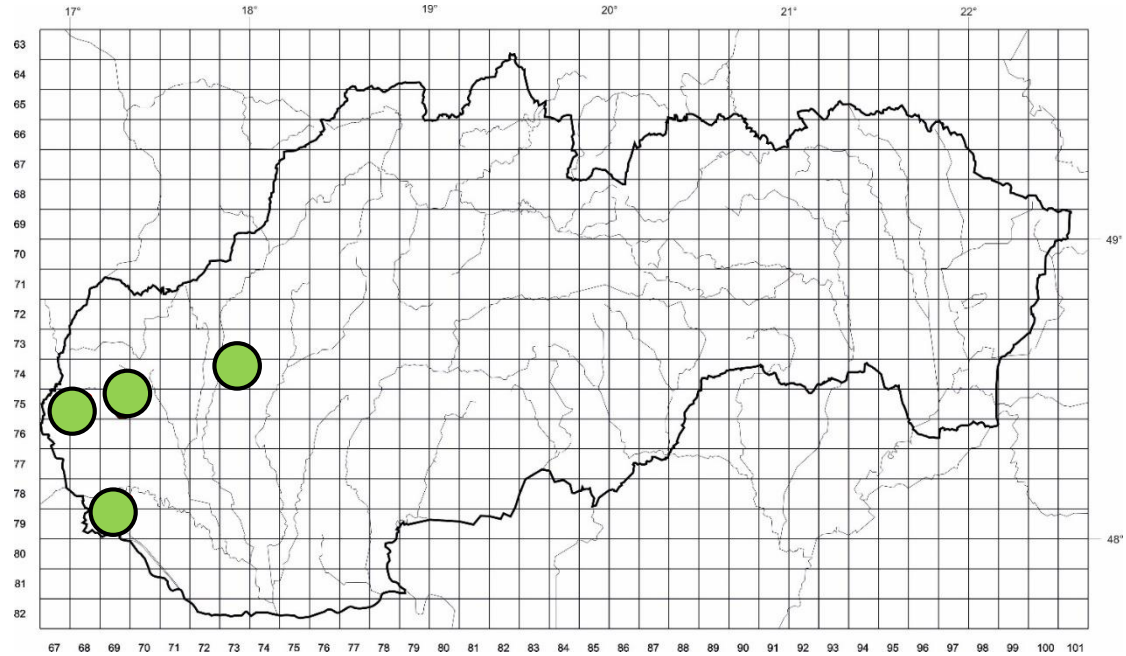
- plytké pôdy na vápnom substráte
- sutiny, skalné štrbiny, skalnaté stepy, svetlé lesy, rúbaniská
- v pahorkatinách
- na Slovensku na severnej hranici rozšírenia



# *Senecio rupestris*

## Literárne údaje do roku 2000

- Záhorská nížina
- Malé Karpaty
- Bratislava
- Považský Inovec



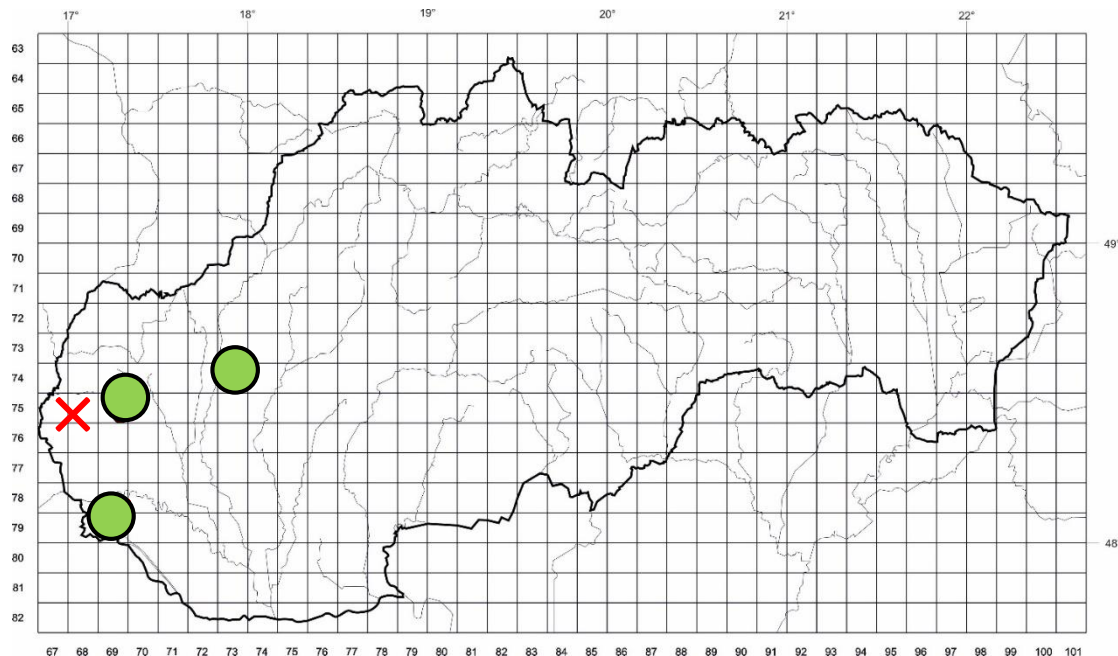


# Senecio rupestris

## Mylné údaje

### Záhorská nížina, Suchohrad

- Zaliberová et al. (1993)
- druh sa spomína len vo fytoecologickom zápise, v diskusii pri vzácnejších zaznamenaných druhoch sa už nespomína
- biotop nie je vhodný pre výskyt druhu
- dokladová položka chýba
- druh nebol autormi nálezu zaradený ich zoznamu ohrozených rastlín v nive Moravy (Oťaheľová et al. 1997)

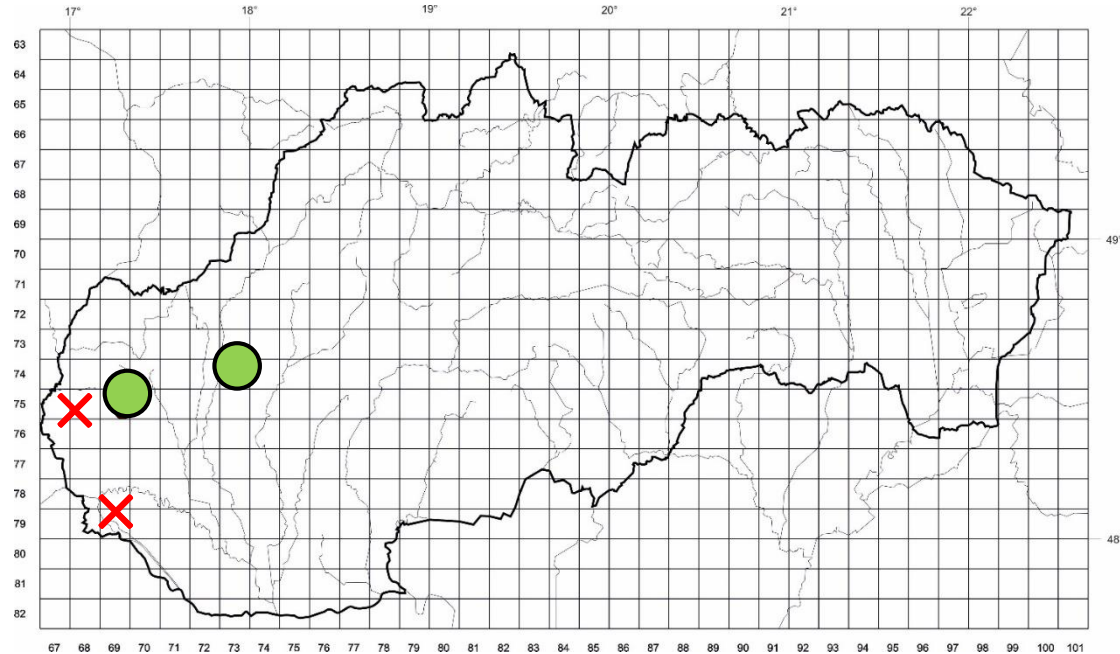


# Senecio rupestris

## Mylné údaje

### Bratislava (bez bližšej lokalizácie)

- Feráková et al. (Zoznam vyhynutých a ohrozených taxónov vyšších rastlín flóry Bratislavy, p. 49, 1994)
- druh do zoznamu zaradený pravdepodobne omylom, na základe chybne určenej položky *S. viscosus*:
  - okr. 10, Bratislava, časť Rača, Studnička Zbojníčka (Hodoval 1970 BRA ut „*S. rupester*“)

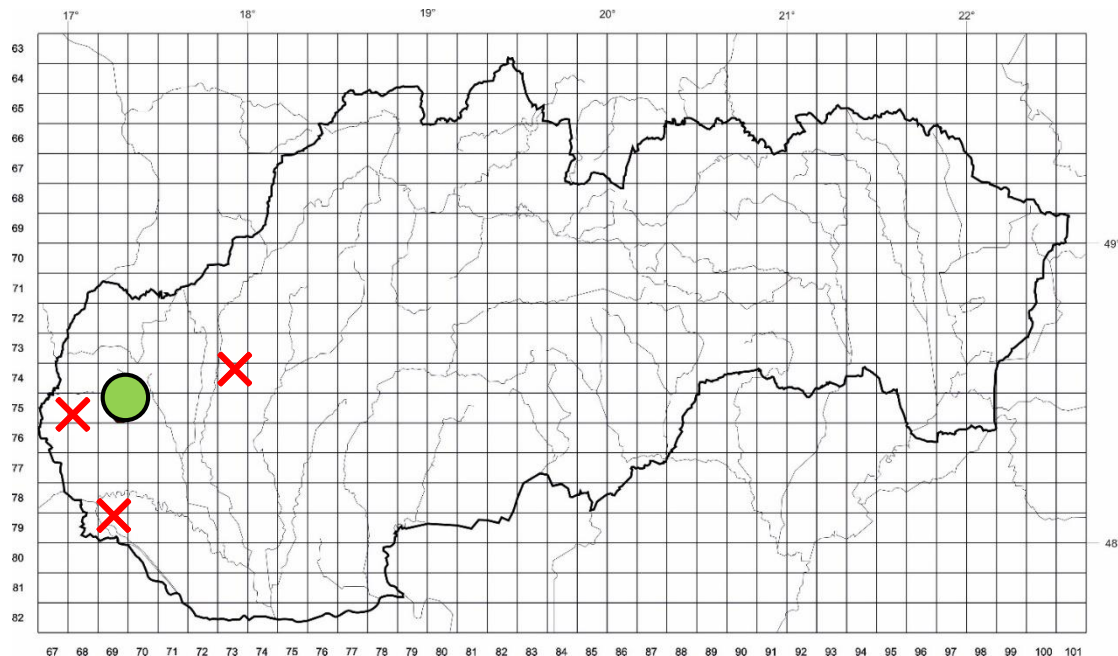


# Senecio rupestris

## Mylné údaje

Považský Inovec, Lúka, kóta 289 m

- Maglocký (1979)
- biotop druhu by aj zodpovedal
- dokladová položka (Maglocký 1967 SAV) sa ale vzťahuje na *Jacobaea vulgaris*

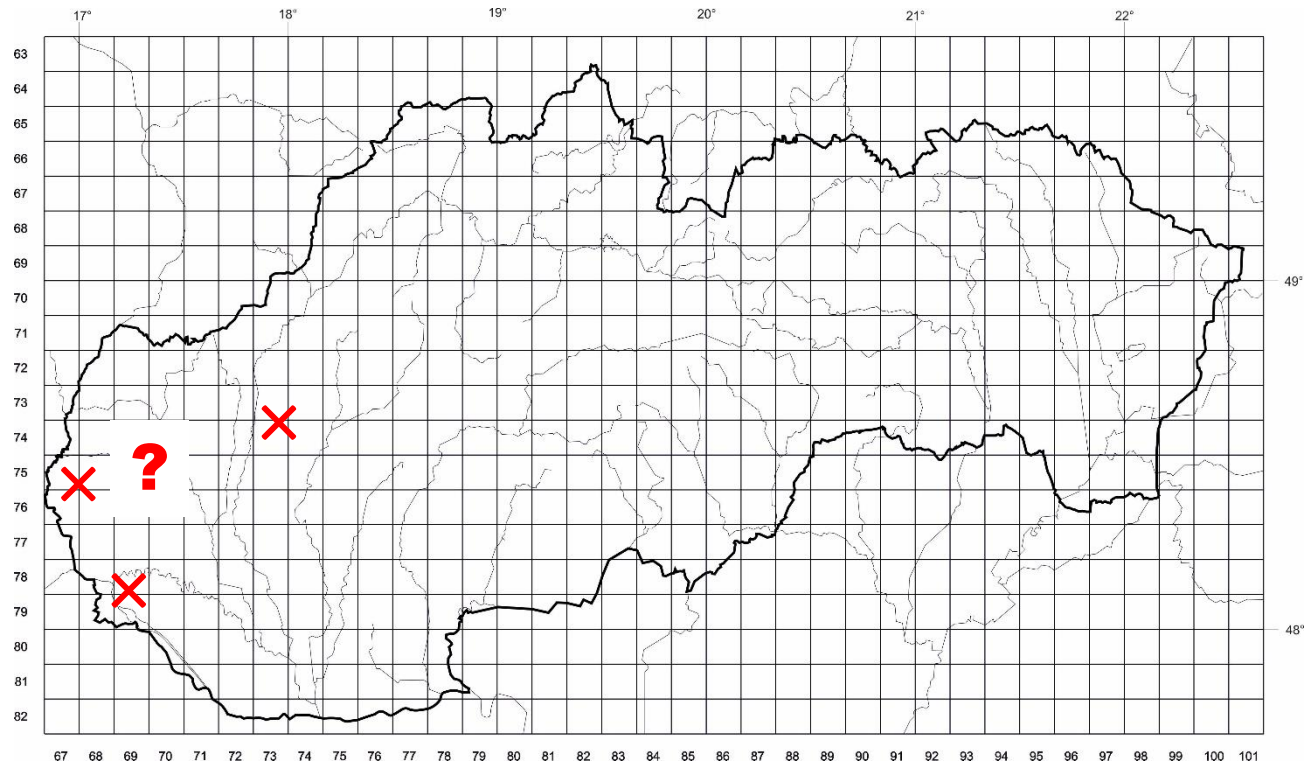




# *Senecio rupestris*

## Rozšírenie na Slovensku

- Májovský (2000) – druh sa na Slovensku pravdepodobne nevyskytoval
- mylné sú všetky literárne údaje?



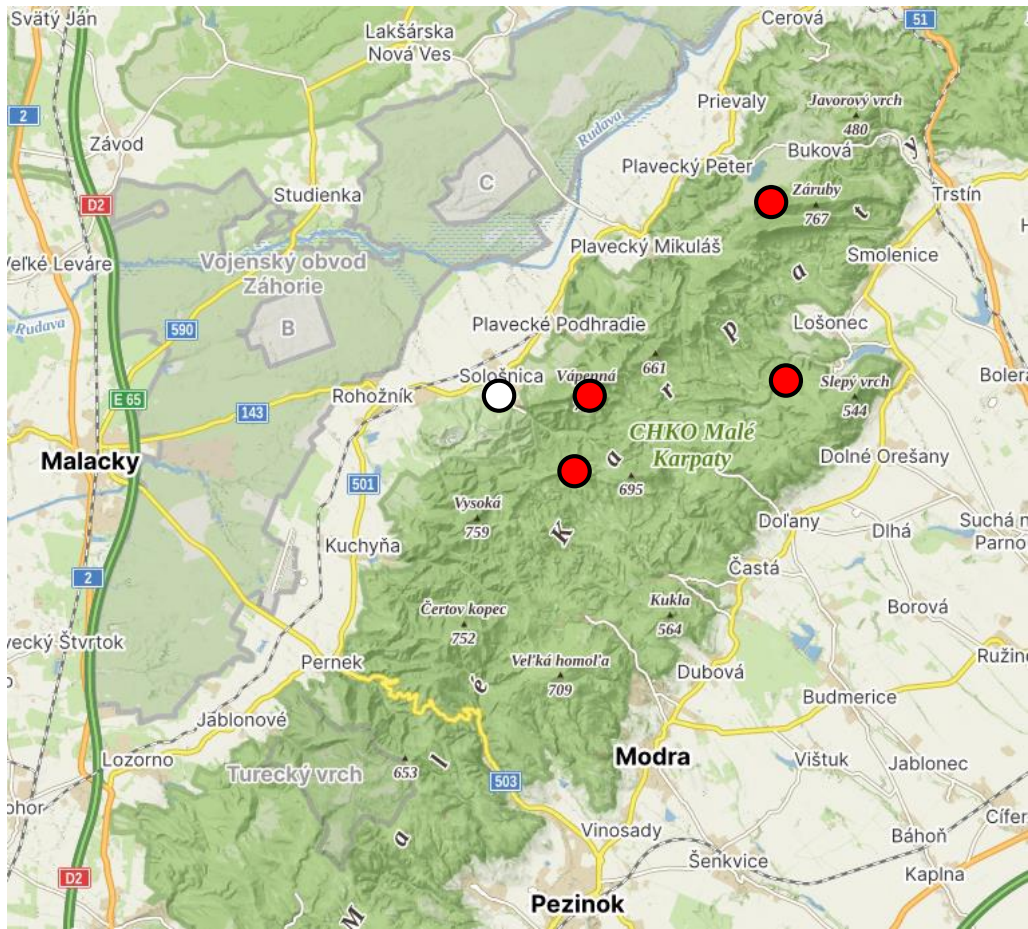
# Senecio rupestris

? rastie stále na Slovensku?

## Rozšírenie na Slovensku

výskyt jednoznačne doložený  
zo strednej časti Malých Karpát

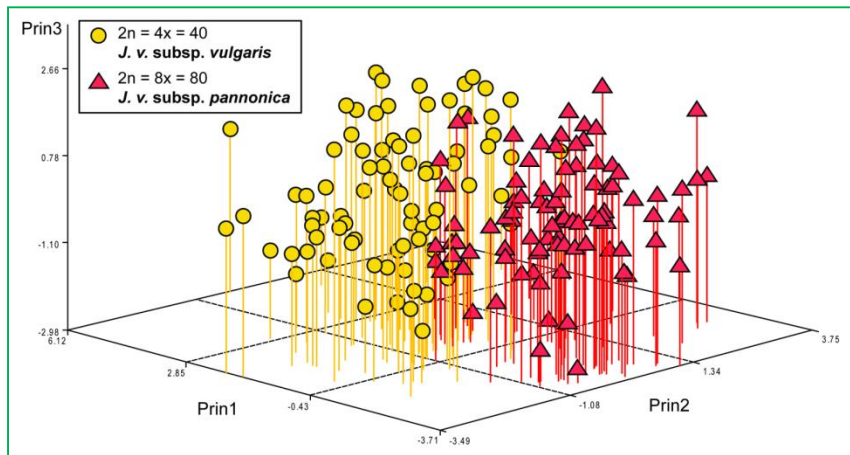
- 4 – 5 lokalít z rokov 1928 – 1935
- vrch Vápenná (Scheffer 1928 SLO)
- vrch Biela skala (Scheffer 1932 PRC, SLO)
- hrad Ostrý Kameň (F. Weber 1933 PR)
- vrch Vápenice (Valenta 1935 BRA)
- Sološnica, skala, lúka, ca 550 m n. m. (Schidlay 1932 BRA) – nejasná lokalita





# *Jacobaea vulgaris* subsp. *pannonica*

- oktoploidný ( $2n = 80$ ) poddruh opísaný Hodálovou & Mered'om (2015)
- typová lokalita na Devínskej Kobyle



PCA tetra- a oktoploidov v Panónii  
(171 jedincov / 14 znakov)

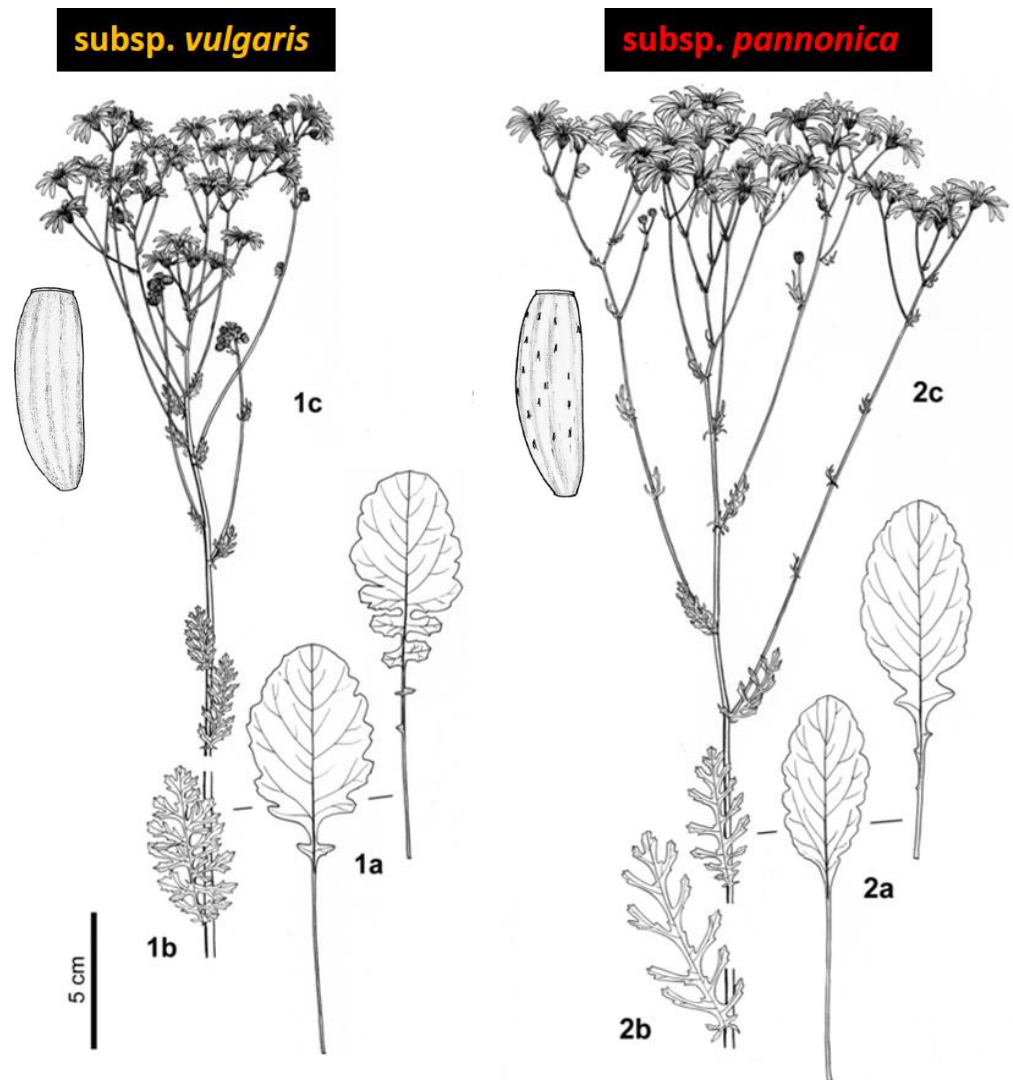




# *Jacobaea vulgaris* subsp. *pannonica*

## Diakritické znaky

- od subsp. *vulgaris* sa odlišuje:
  - úbory väčšie
  - zložené súkvetie redšie
  - listy menej členené na segmenty
  - nažky lúčovitých kvetov častejšie chlpaté



# *Jacobaea vulgaris* subsp. *pannonica*

## Ekológia

- suché trávnaté stráne
- od nížin do pahorkatín  
(ojedinele v podhorskom stupni)
- oproti subsp. *jacobaea*  
poddruh rastie:
  - v nižších nadmorských výškach
  - v xerothermnejších biotopoch
  - v prirodzenejších  
spoločenstvách
  - je menej invázny  
a konkurenčne slabší
  - (= málo typické znaky pre  
polyploidov!)



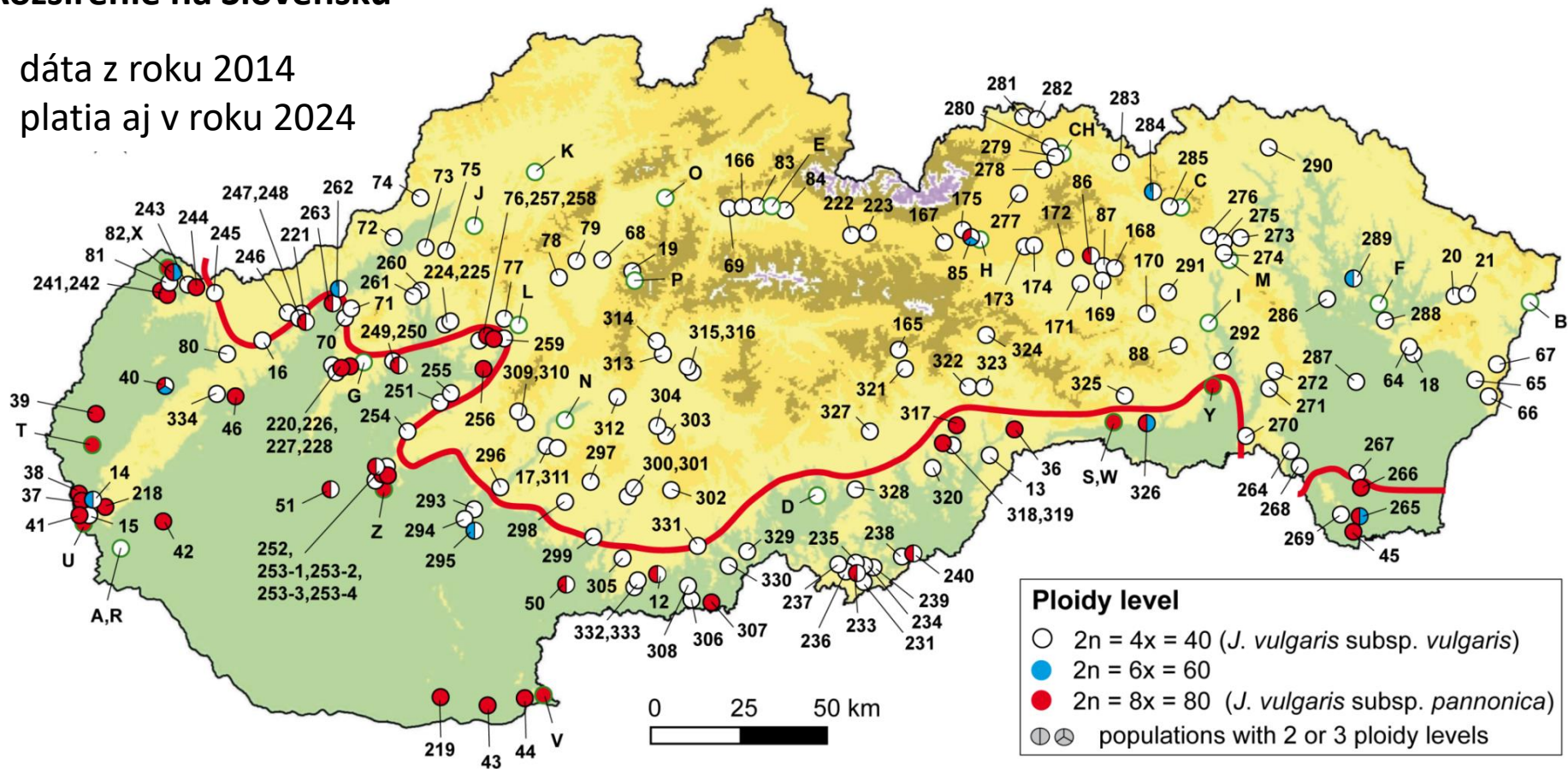


# *Jacobaea vulgaris* subsp. *pannonica*

? kde leží severná hranica rozšírenia?

## Rozšírenie na Slovensku

- dáta z roku 2014
- platia aj v roku 2024

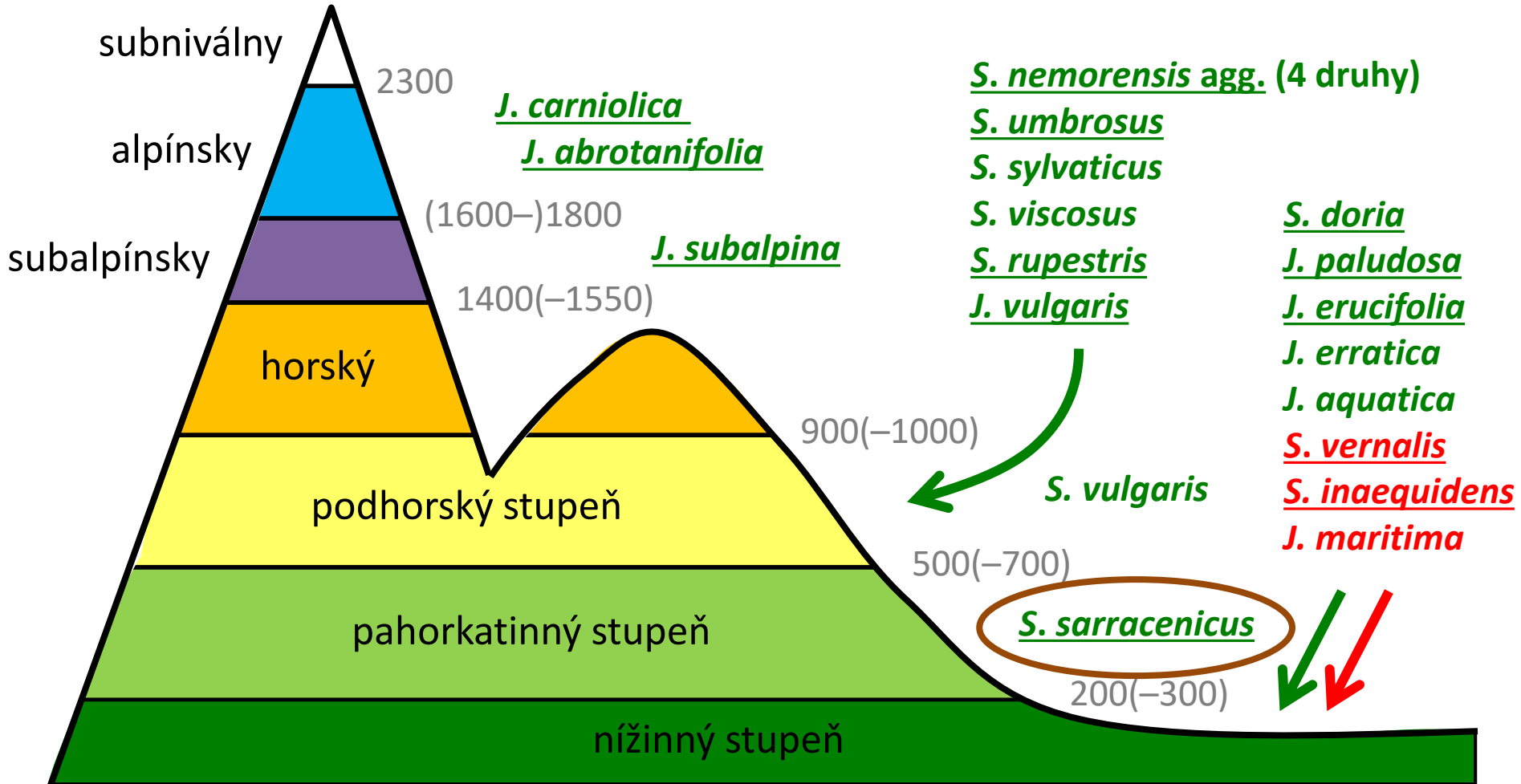




7 vegetačných stupňov

19 druhov pôvodných starčekov (*Senecio* s. l.)

+ 3 neofyty



# *Senecio sarracenicus*

## Diakritické znaky

- podobný druhom skupiny *Senecio nemorensis* agg., príp. *Jacobaea paludosa*, ale:
- zuby na okraji listu s vrcholom dopredu zahnutým



*S. sarracenicus*



*S. nemorensis* agg.



# *Senecio sarracenicus*

## Ekológia

- lemové a nelesné biotopy na brehoch vôd:
- okraje lužných lesov, porasty krovitých vrb, aluviálne lúky
- sekundárne: brehy kanálov, štrkoviská, vlhké priekopy pri cestách a železniciach
- nížiny a pahorkatiny, ojedinele až do podhorského stupňa

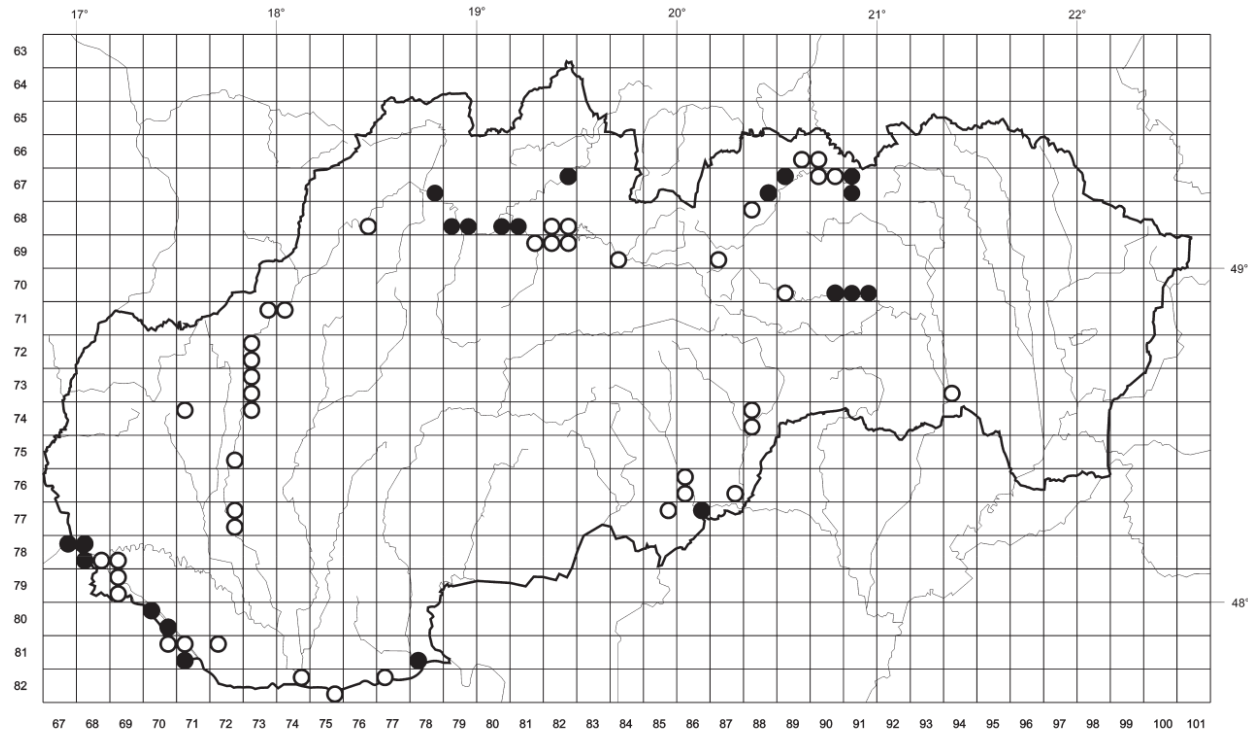




# Senecio sarracenicus

## Rozšírenie na Slovensku

- alúviá riek (a občas aj ich drobných prítokov):
  - Dunaj
  - Váh
  - Orava
  - Rimava
  - Slaná
  - Hornád
  - Poprad
- na väčšine lokalít v súčasnosti nepotvrdený



Mapa 12. *Senecio sarracenicus*, ● – údaje po roku 1990, ○ – doplňujúce údaje do roku 1990

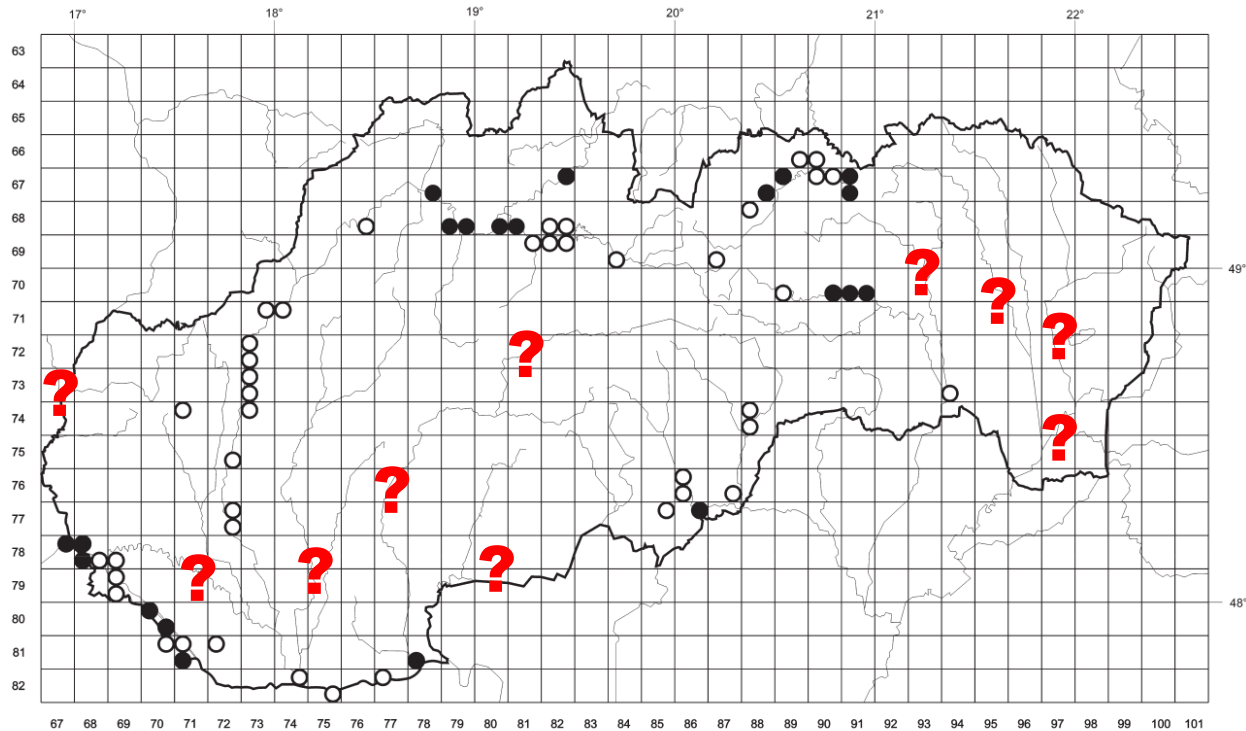
# Senecio sarracenicus

? Naozaj sa druh pri iných riekach nevyskytuje?

## Rozšírenie na Slovensku

- údaje prekvapivo absentujú z ďalších tokov:

- slovenský úsek Moravy
- Malý Dunaj
- Nitra
- Hron
- Ipel'
- Torysa
- Ondava
- Laborec
- Latorica

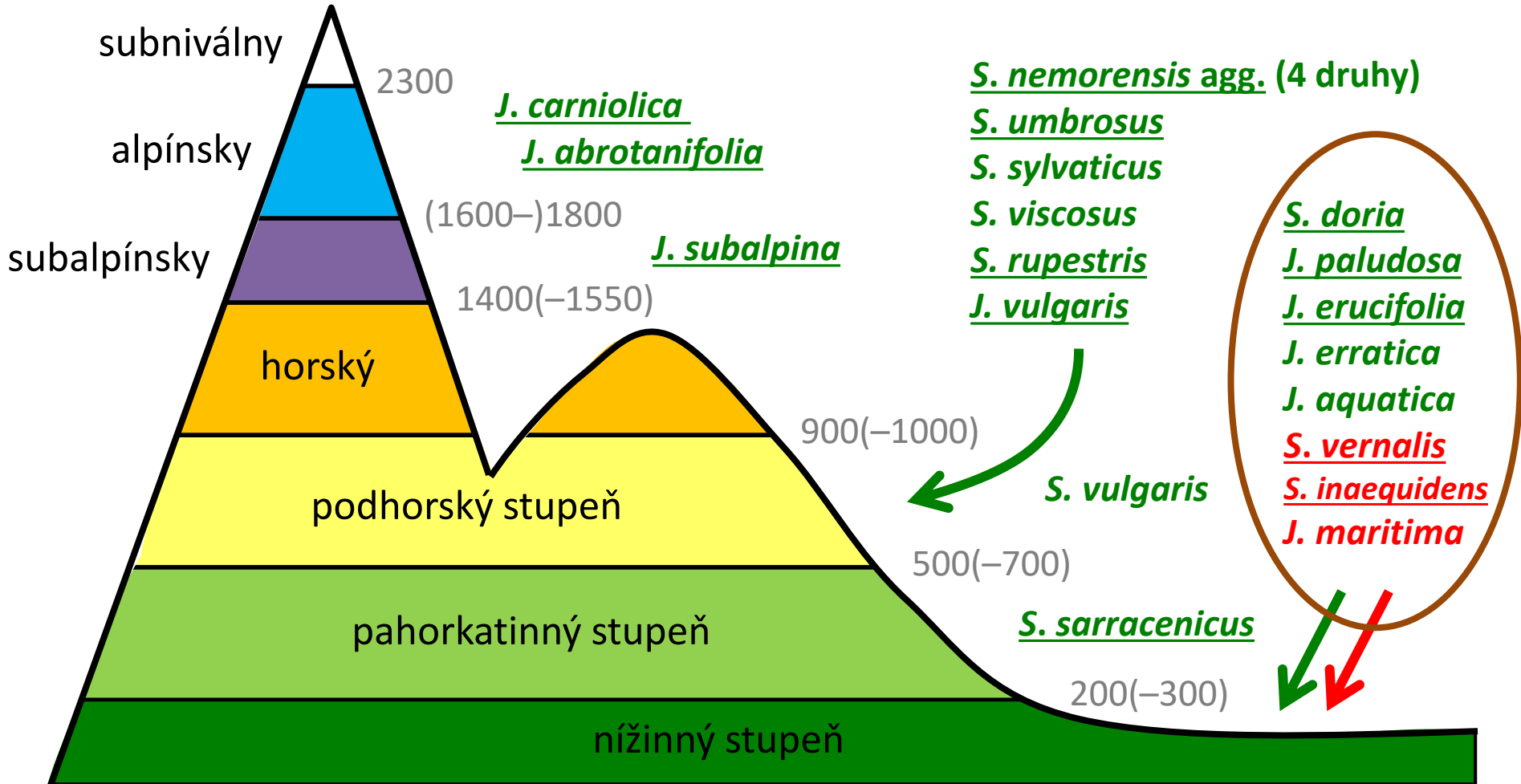


Mapa 12. *Senecio sarracenicus*, ● – údaje po roku 1990, ○ – doplňujúce údaje do roku 1990

7 vegetačných stupňov

19 druhov pôvodných starčekov (*Senecio* s. l.)

+ 3 neofyty





# *Senecio doria*

## Diakritické znaky

- listy celistvé, najväčšie situované pri zemi, smerom nahor sa výrazne zmenšujú
- podobný na *Senecio umbrosus*, ale:
- byť a okraj listov holé





# *Senecio doria*

## Ekológia

- alúvia nížinných riek
- na ťažkých, často mierne zasolených pôdach
- lúky, pasienky, okraje mokradí, priekopy pri cestách
- nížiny, ojedinele pahorkatiny

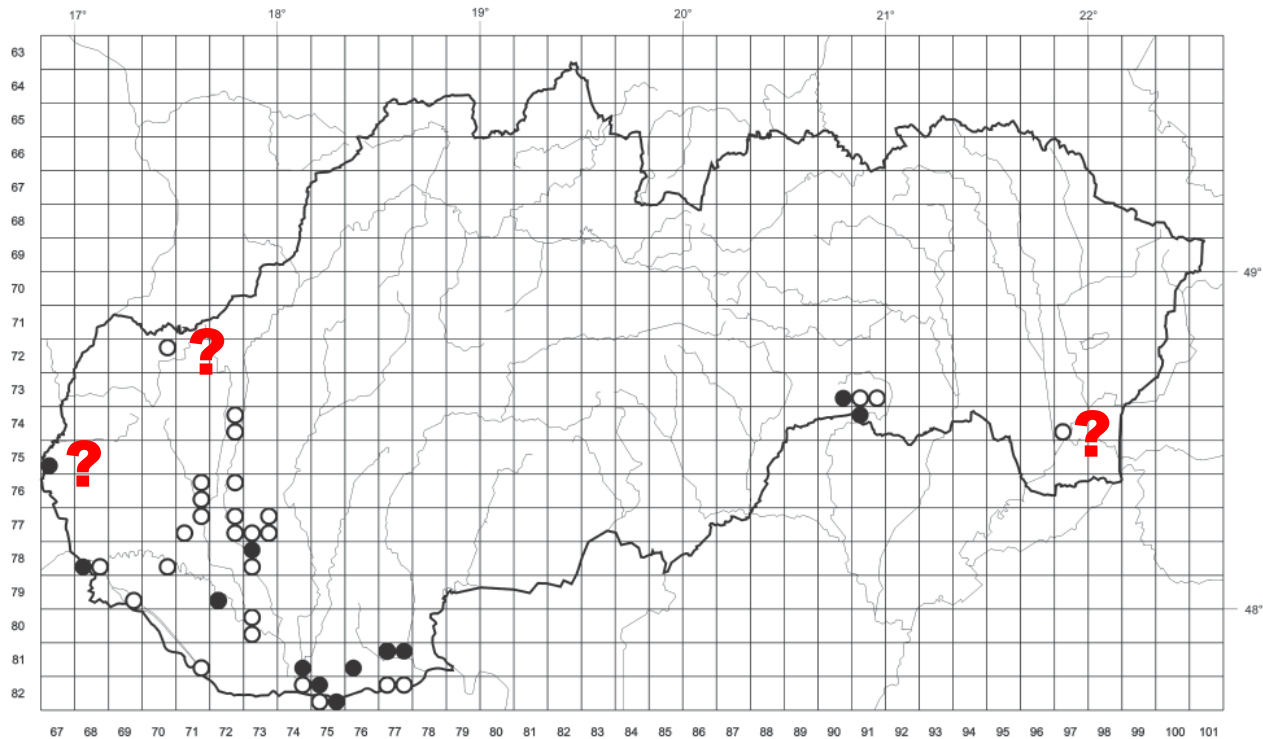


# Senecio doria

? Vyskytuje sa stále na Záhorí, v Južných Bielych Karpatoch a na Východoslovenskej nížine?

## Rozšírenie na Slovensku

- u nás na severnej hranici areálu
- nejasné aktuálne výskyty na Záhorí, v Južných Bielych Karpatoch a na Východoslovenskej nížine (všade po 1 lokalite):
  - Suchohrad (Zaliberová et al. 1993)
  - Vrbovce (Nevole 1946 BRNU, SLO)
  - Oborín (Bogoly 1987 ined.)



Mapa 13. *Senecio doria*, ● – údaje po roku 1990, ○ – doplňujúce údaje do roku 1990



# *Jacobaea paludosa*

## Diakritické znaky

- listy celistvé: podobné *Senecio nemorensis* agg. a *S. sarracenicus*, ale:
- lúčovitých kvetov 2-násobne viac, (10–)17–21



Foto: Pixabay

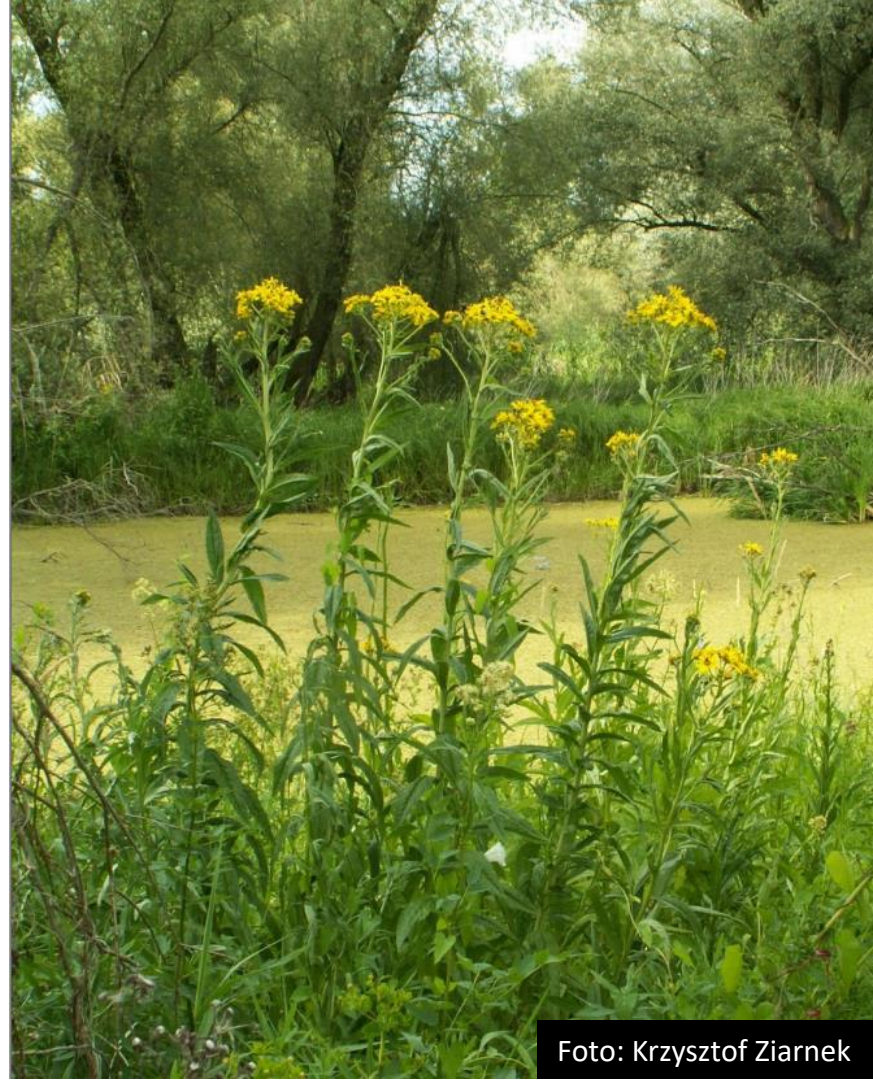


(c) Wolfgang Ahlmer  
www.bayernflora.de

# *Jacobaea paludosa*

## Ekológia

- brehy vôd, vlhké až podmáčané lúky, riedke lužné lesy





# *Jacobaea paludosa*

- 3 poddruhy odlišné ekologicky
  - **subsp. *paludosa***
    - ťažisko výskytu v severnej Európe, najchladnomilnejší
  - **subsp. *angustifolia***
    - ťažisko výskytu v západnej Európe, teplomilný oceánický taxón
  - **subsp. *lanata***
    - ťažisko výskytu vo východnej Európe, teplomilný kontinentálny taxón





# *Jacobaea paludosa*

## subsp. *paludosa*

- nažky celé husto chlpaté
- rub listov s krátkymi neprepletenými chlpmi



# Diakritické znaky poddruhov

## subsp. *angustifolia*

- nažky holé
- rub listov riedko pavučinatý



## subsp. *lanata*

- nažky len na vrchole chlpaté, zriedka celé holé
- rub listov husto pavučinatý

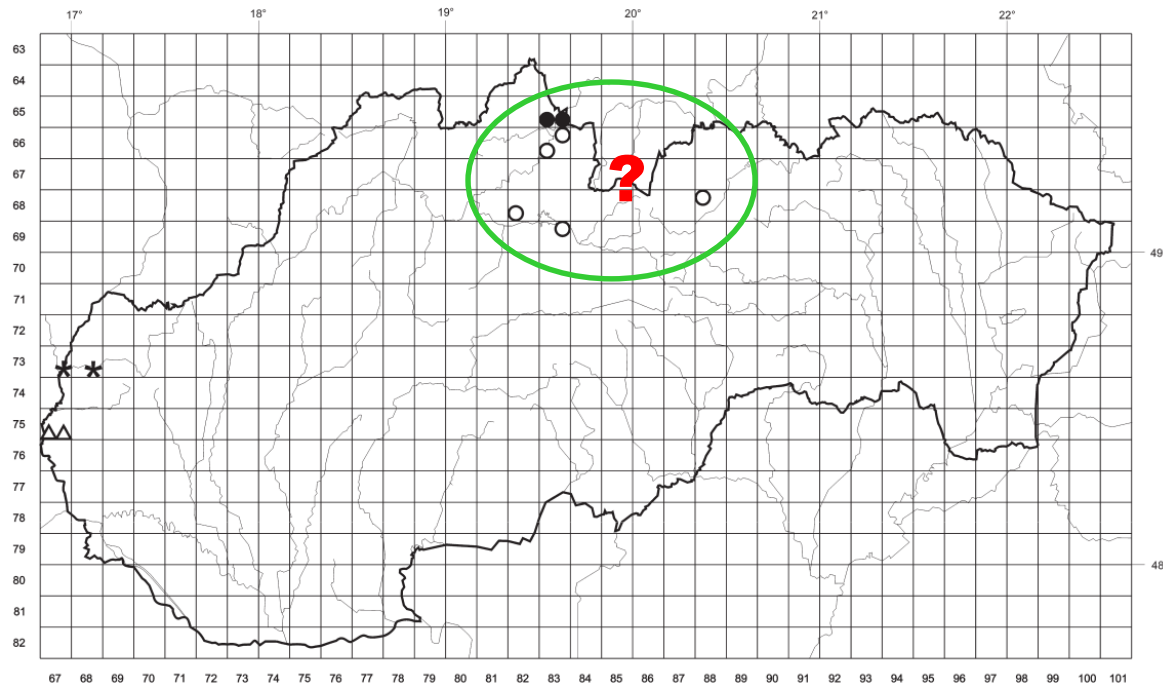


# *Jacobaea paludosa* subsp. *paludosa*

? Vyskytuje sa na severe Slovenska  
recentne aj inde?

## Rozšírenie na severe Slovenska

- Kedysi:
  - Západné Beskydy (okolie Oravskej priehrady)
  - Chočské vrchy (kúpele Lúčky)
  - Liptovská kotlina (Liptovský Mikuláš)
  - Spišské kotliny (Rakúsy)
- po r. 1990 len 2 lokality pri Oravskej priehrade



Mapa 17. ● – *Jacobaea paludosa* subsp. *paludosa*, údaje po roku 1990, ○ – *J. paludosa* subsp. *paludosa*, doplňujúce údaje do roku 1990, Δ – *J. paludosa*, prechodný typ medzi subsp. *paludosa* a subsp. *angustifolia*, ★ – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa na subsp. *paludosa* alebo na subsp. *angustifolia* alebo k prechodnému typu medzi nimi

# *Jacobaea paludosa* subsp. *paludosa*

? Vyskytuje sa druh stále na Záhorí?  
Aký poddruh sa na Záhorí vyskytuje?

## Nejasný výskyt na Záhorí

△ Herbárové doklady:

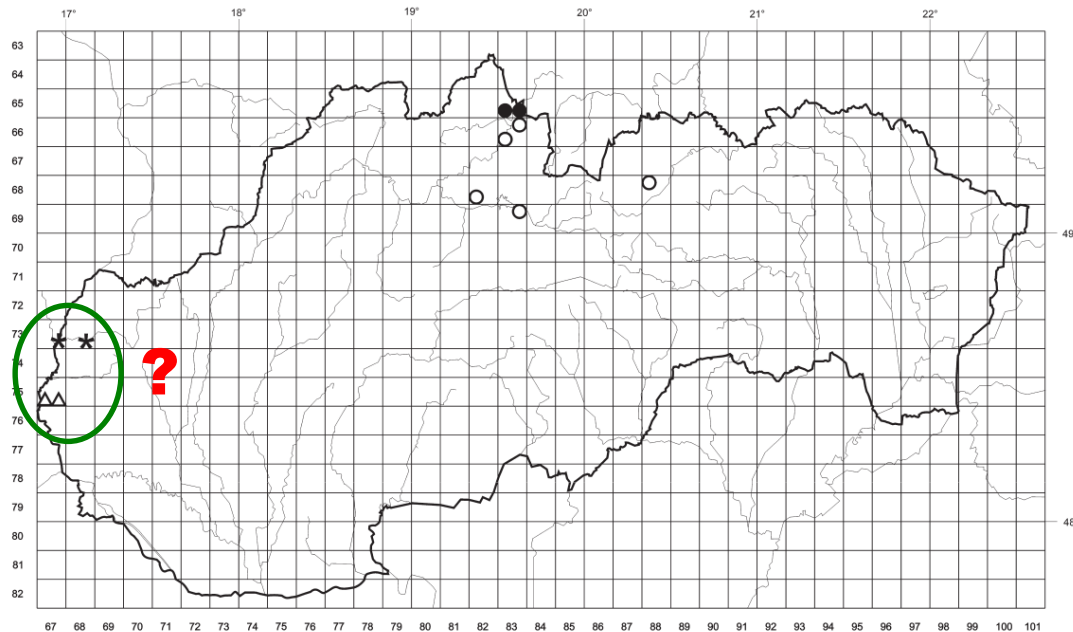
- Vysoká pri Morave  
(J. Dvořák 1949 BRNM)
- Záhorská Ves  
(Ptačovský 1933 SAV)

= **prechodný typ medzi subsp. *paludosa* a subsp. *angustifolia***

★ Literárne údaje:

- Moravský Svätý Ján Z  
(Černušáková 2000)
- Šaštín Z, rašelinisko Bahno  
(Šomšák 1963)

= **subsp. *paludosa*, subsp. *angustifolia* alebo prechodný typ?**



Mapa 17. ● – *Jacobaea paludosa* subsp. *paludosa*, údaje po roku 1990, ○ – *J. paludosa* subsp. *paludosa*, doplňujúce údaje do roku 1990, △ – *J. paludosa*, prechodný typ medzi subsp. *paludosa* a subsp. *angustifolia*, ★ – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa na subsp. *paludosa* alebo na subsp. *angustifolia* alebo k prechodnému typu medzi nimi



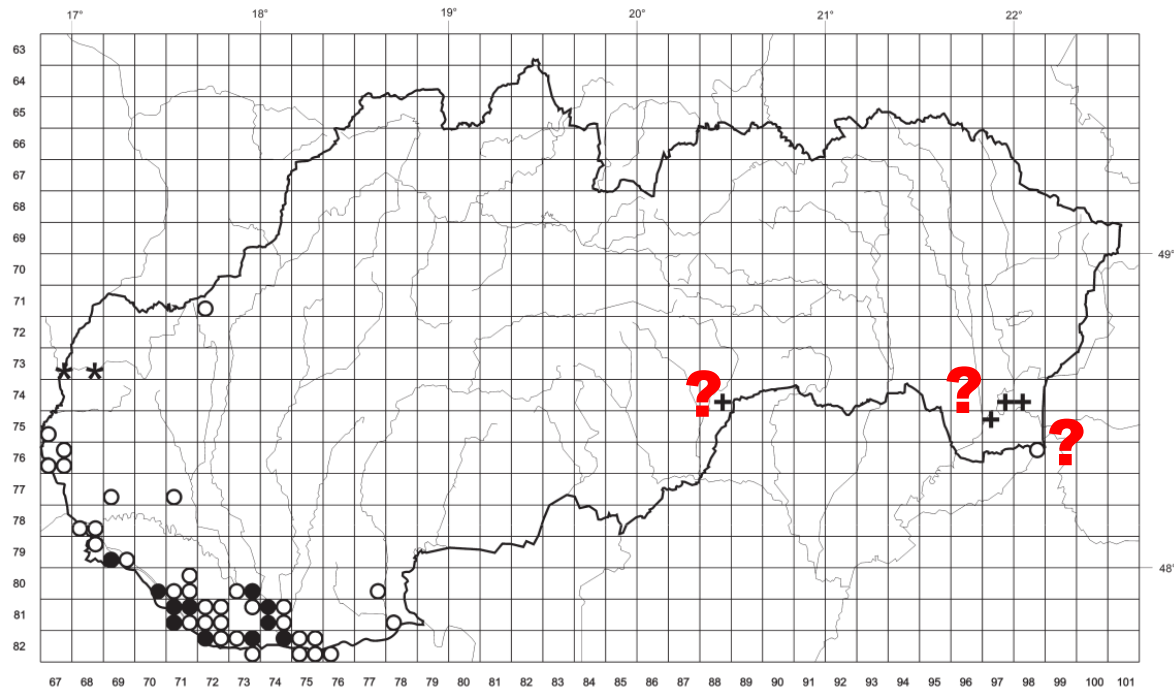
# *Jacobaea paludosa* subsp. *angustifolia*

? vyskytuje sa poddruh na východnom Slovensku?

## Nejasný výskyt na východnom Slovensku

Len literárne údaje:

- **Slovenský kras:**
  - Silická Brezová (Letz et al. 1999)
- **Východoslovenská nížina:**
  - ostrovy rieky Tisa (v dnešnom Maďarsku?) (G. Reuss 1853)
  - Hrušov (Černoch 1960)
  - Poľany, Oborín (obe Berta 1970)



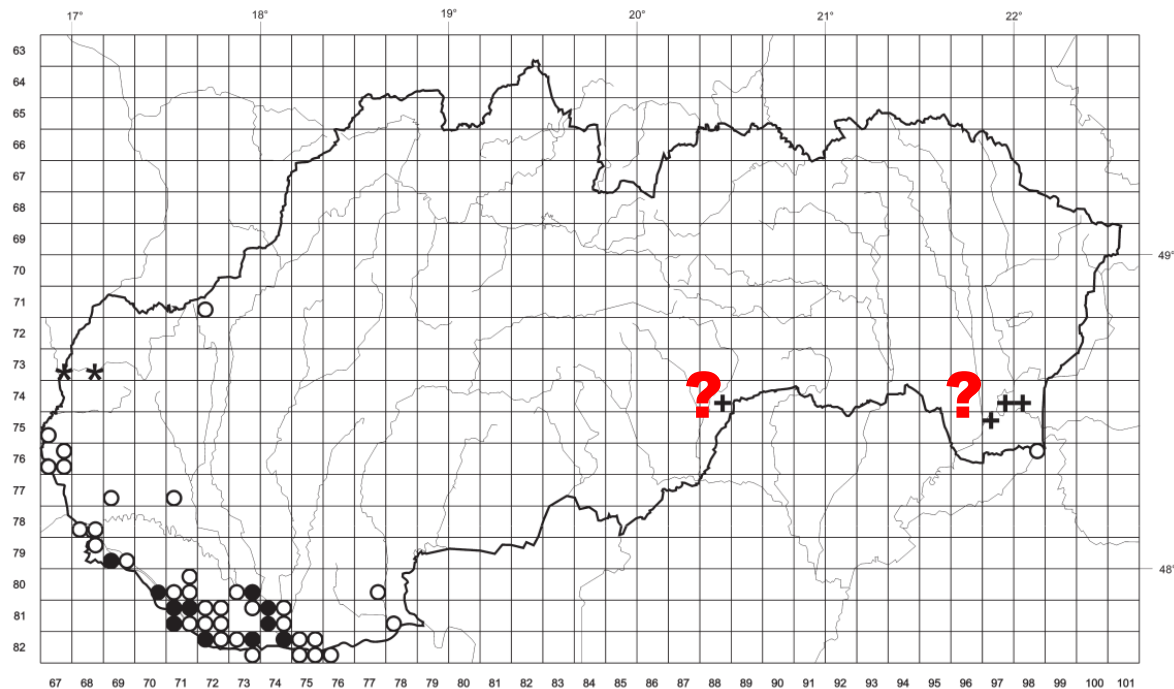
Mapa 18. ● – *Jacobaea paludosa* subsp. *angustifolia*, údaje po roku 1990, ○ – *J. paludosa* subsp. *angustifolia*, doplňujúce údaje do roku 1990, ★ – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa na subsp. *paludosa*, subsp. *angustifolia* alebo k prechodnému typu medzi nimi, + – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa pravdepodobne na subsp. *angustifolia* alebo subsp. *lanata*

# *Jacobaea paludosa* subsp. *lanata*

? vyskytuje sa aj dnes na východnom Slovensku?

## Rozšírenie na Slovensku

- Jediný spoľahlivý (položkou doložený) údaj:
  - Oborín (Staněk 1947 BRNM)
- Potenciálne literárne údaje:
  - Slovenský kras, Silická Brezová (Letz et al. 1999)
  - Hrušov (Černochoch 1960)
  - Poľany, Oborín (obe Berta 1970)

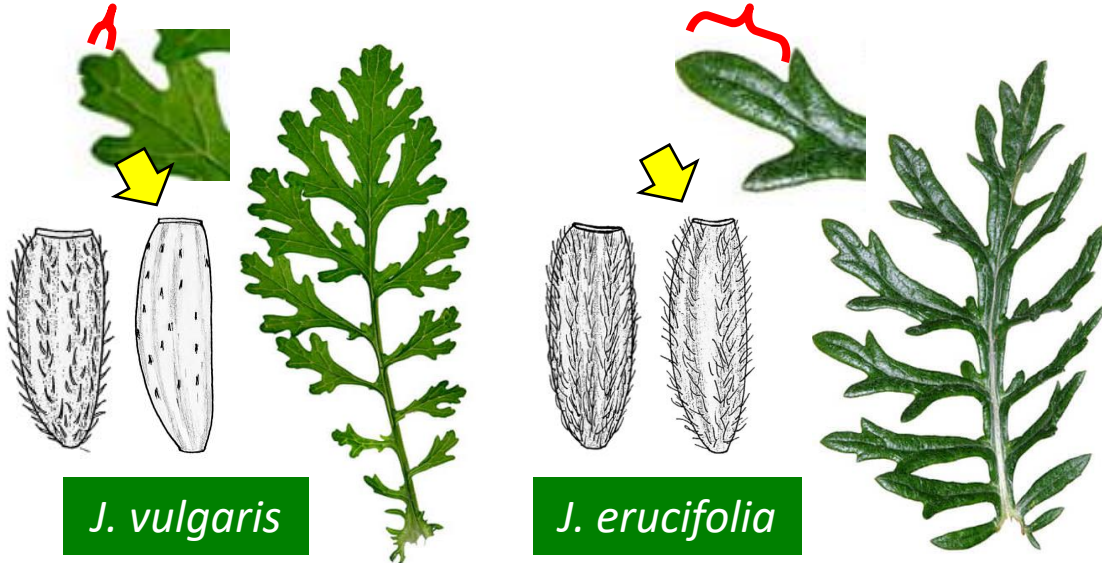


Mapa 18. ● – *Jacobaea paludosa* subsp. *angustifolia*, údaje po roku 1990, ○ – *J. paludosa* subsp. *angustifolia*, doplňujúce údaje do roku 1990, ★ – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa na subsp. *paludosa*, subsp. *angustifolia* alebo k prechodnému typu medzi nimi, + – *J. paludosa*, literárne údaje vzťahujúce sa pravdepodobne na subsp. *angustifolia* alebo subsp. *lanata*

# *Jacobaea erucifolia*

## Diakritické znaky

- časté zámeny s *J. vulgaris* (*Senecio jacobaea*), ale:
- všetky úkrojky na listoch ± rovnako široké
- vrcholová celistvookrajová časť úkrojka dlhá, (4–)8–25 mm
- nažky aj lúčovitých kvetov dlho a husto chlpaté





# *Jacobaea erucifolia*

## Ekológia

- výrazne teplomilný druh
- mokré, v lete vysychavé, často mierne zasolené lúky a pasienky
- alebo výslnné polostepné stráne



# *Jacobaea erucifolia*

? Vyskytuje sa v Považskom Inovci?

## Z Považského Inovca len jedna správne určená položka

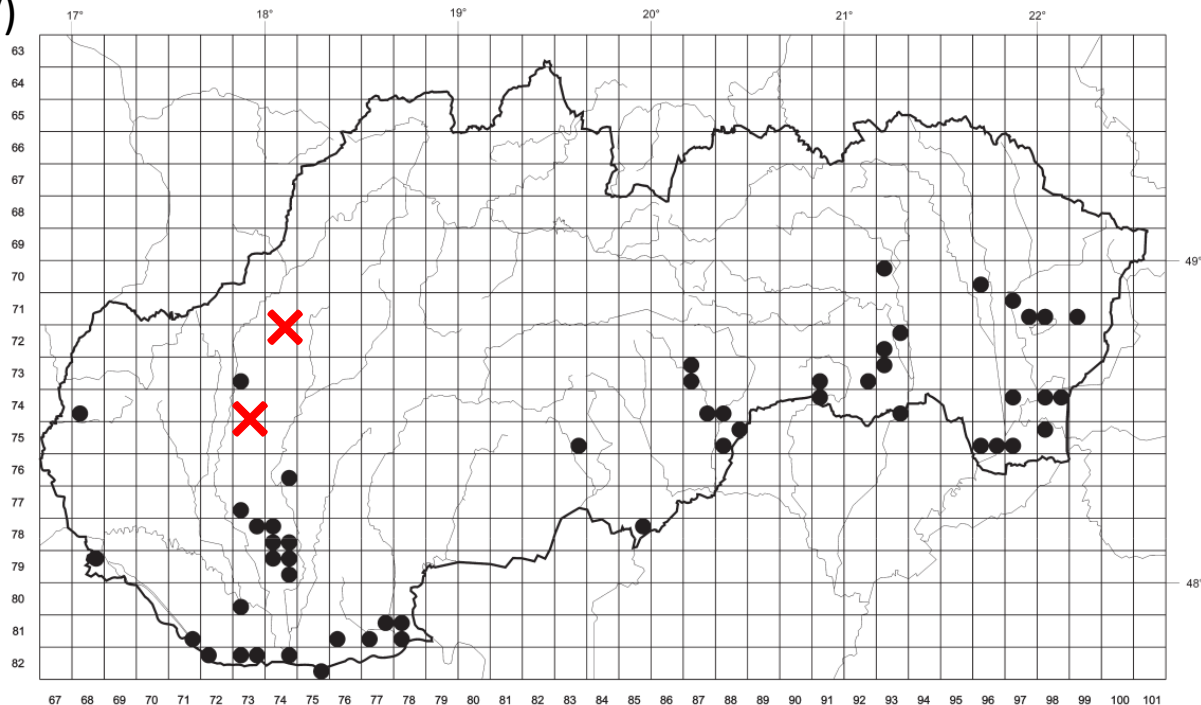
### Považský Inovec

- jediný správny údaj:

- Modrová (J. Michalko 1959 SAV)

- ostatné údaje chybné:

- Hlohovec  
(Ješko 1959, 1963 BRA;  
Feráková 1963 SLO)
- Modrovka (Feráková 1963 SLO)
- vrch Bezovec  
(Májovský 1970 SLO)
- Topoľčianske Podhradie  
(Májovský & Záborský  
1962 SLO)

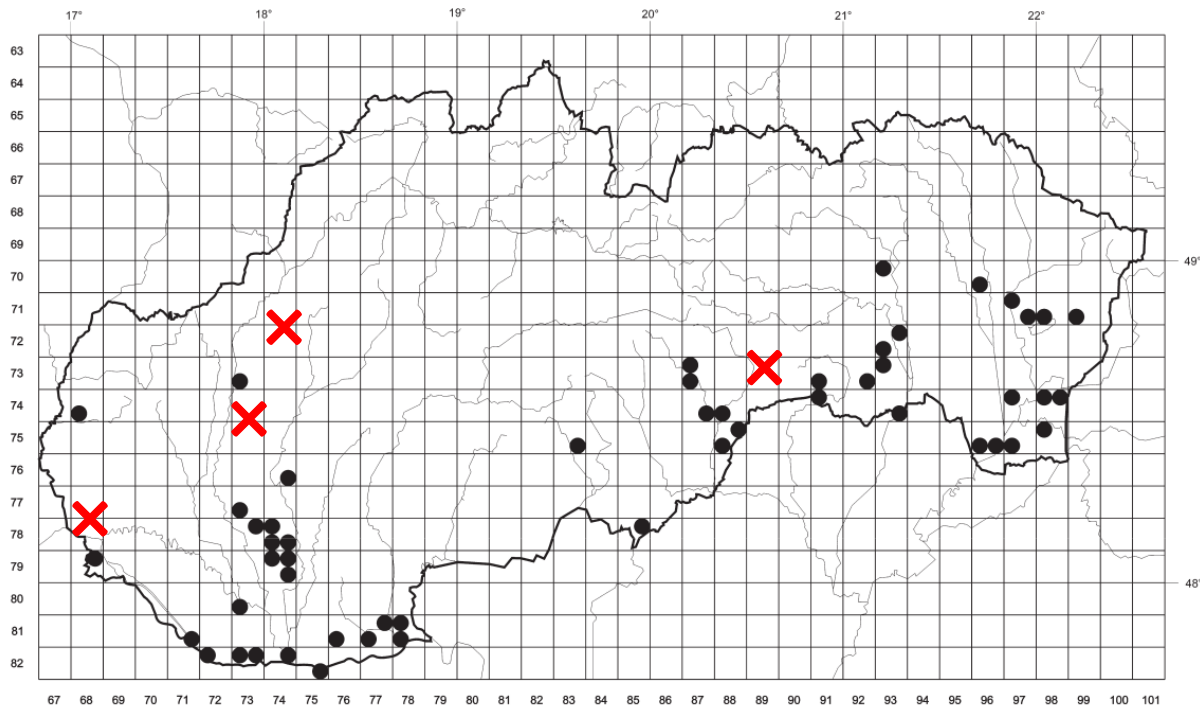


# *Jacobaea erucifolia*

? Vyskytuje sa na Devínskej Kobyle a v Slovenskom krase?

## Doterajšie údaje z Devínskej Kobyle a Slovenského krasu chybné, resp. nepotvrdené

- výskyt na Devínskej Kobyle uvádzajú viacerí autori, napr. Feráková & Kocianová (1997), Ondrášek & Valenta (2000)
- všetky doklady však zámenny s *J. vulgaris*:
  - V. Nábělek 1936 SAV
  - Valenta 1938, 1975 BRA
  - Opluštilová 1947 SLO
  - Kmeťová 1965 SAV
  - Hodoval 1969 BRA
  - Májovský 1969 SLO
  - Feráková 1975 SLO
- podobné zámenny aj zo Slovenského krasu (v Slovenskom krase však druh určite bude prítomný)





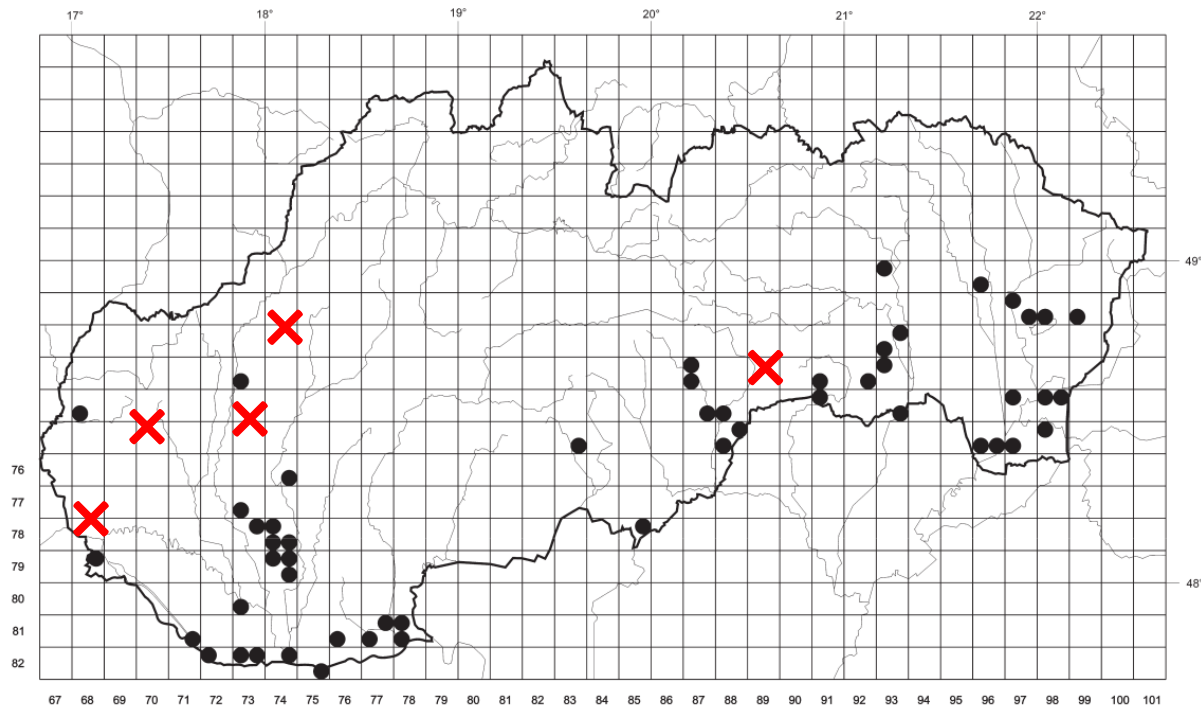
# *Jacobaea erucifolia*

? Vyskytuje sa v Malých Karpatoch?

Chybné, resp. nepotvrdené aj iné údaje z juhu Slovenska

Malé Karpaty (len chybne určené položky):

- Brezovské kopce  
(Feráková 1966 SLO)
- Dolné Orešany  
(Vozárová 1993 SAV)
- Plavecký Mikuláš  
(Vozárová 1996 BRA)
- Brezová pod Bradlom  
(Májovský et al. 1978)



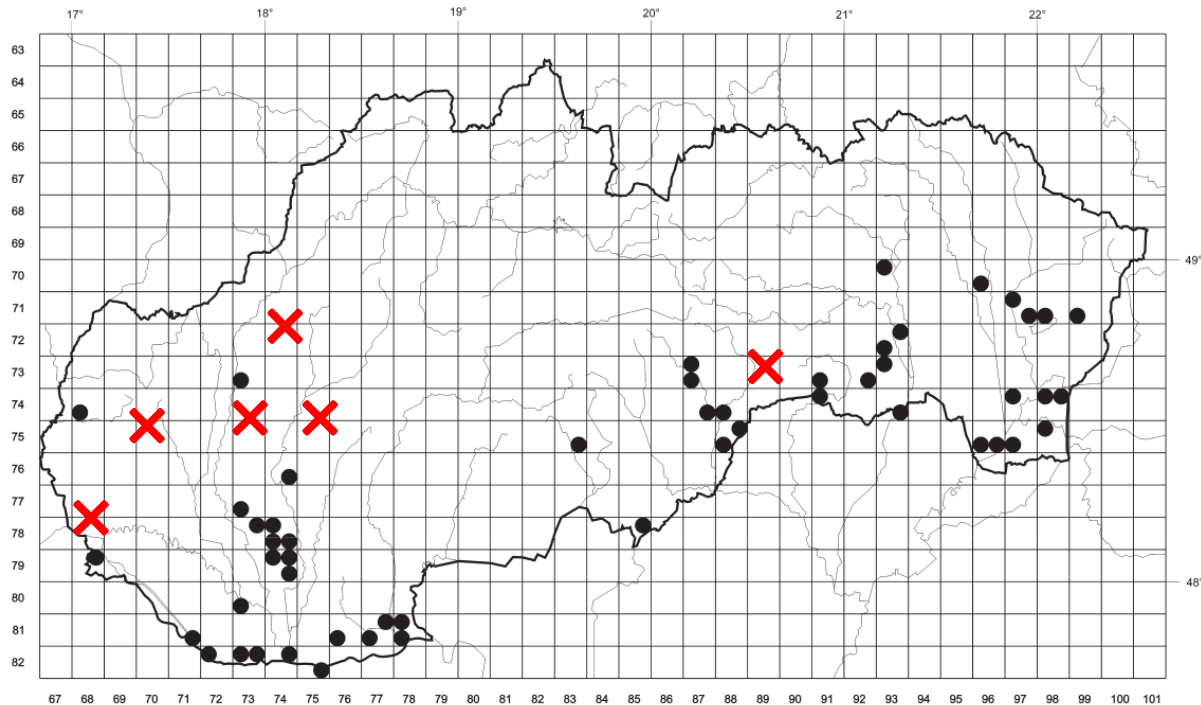
# *Jacobaea erucifolia*

? Vyskytuje sa v Tribeči?

Chybné, resp. nepotvrdené aj iné údaje z juhu Slovenska

Tribeč (len chybne určené položky):

- skupina Zobora  
(Futák 1942 SLO;  
Eliáš sen. 1968 SLO;  
Vozárová 1994 BRA)
- Súlovce  
(Kováčiková 1972 SLO)



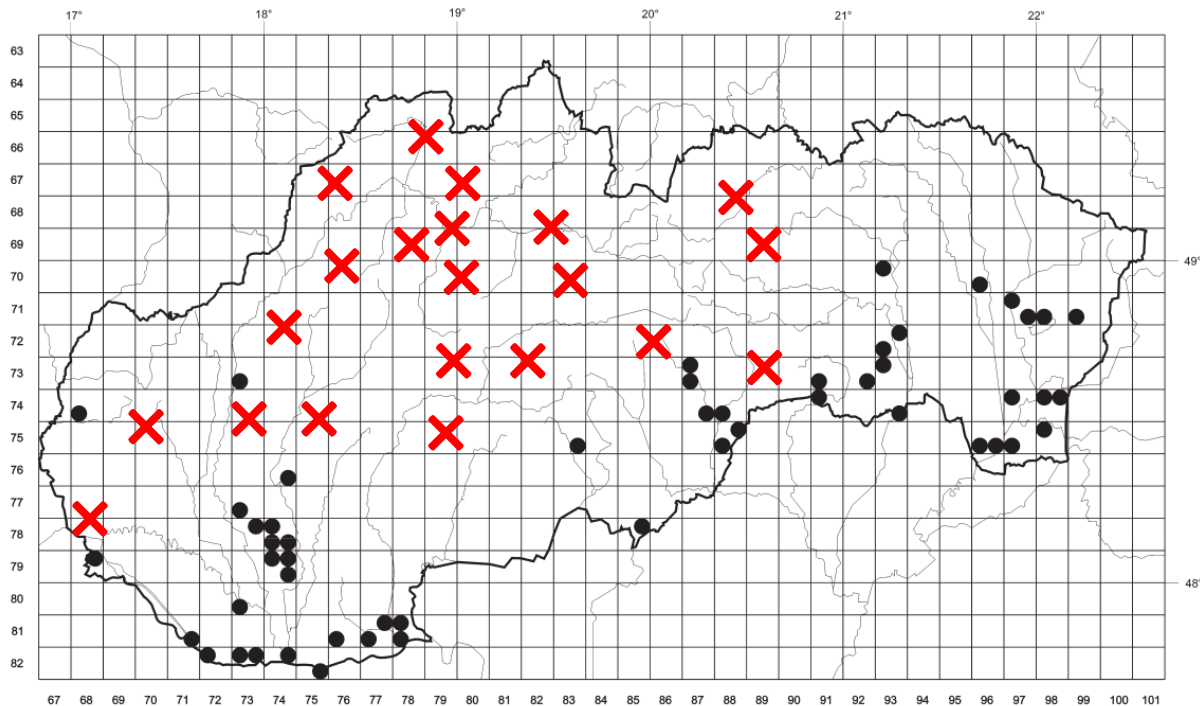
# *Jacobaea erucifolia*

? Vyskytuje sa v severnejších častiach Slovenska?

**Chybné, resp. nepotvrdené aj údaje zo severnejších oblastí Slovenska**

Len chybné určené položky alebo pochybné literárne údaje taktiež z fytogeografických celkov:

- Strážovské vrchy
- Kremnické vrchy
- Štiavnické vrchy
- Poľana
- Muránska planina
- Lúčanské Malá Fatra
- Krivánska Malá Fatra
- Veľká Fatra
- Nízke Tatry
- Turčianska kotlina
- Liptovská kotlina
- Spišské kotliny
- Biele Karpaty, Javorníky....

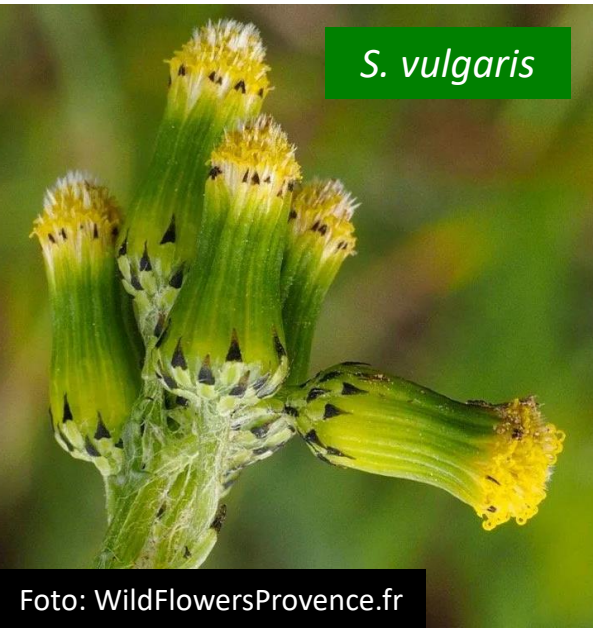




# *Senecio vernalis*

## Diakritické znaky

- podobný *Senecio vulgaris*, ale:
- prítomné lúčovité kvety



# *Senecio vernalis*

## Ekológia

- teplo- a suchomilný druh
- okraje ciest (najmä diaľnic), železnice, vinohrady, štrbiny chodníkov a iné spoločensvá s obnaženými pôdami
- nížiny a pahorkatiny, ojedinele v podhorskom stupni





# *Senecio vernalis*

## Rozšírenie na Slovensku

### 1. údaje na Slovensku

- Modra (Mergl 1895 SAV)
- Prenčov (Kmeť 1902 BRA)
- Bratislava (Ptačovský 1923 SAV)
- Burda, nad časťou Kováčov (Domin 1929 PRC)
- ...
- **do roku 1989** doložených len 20 nálezov;  
s priemernou frekvenciou 2–3 nálezy za 10 rokov
  - **všetky nálezy situované mimo železníc**
  - na lokalitách zvyčajne jednotlivé rastliny
- ešte **v roku 2000** až 90% slovenských nálezov koncentrovaných v okolí Bratislavy
  - v tom čase zaradený medzi ohrozené a vzácne druhy Bratislavy (Feráková 2001)





## *Senecio vernalis*

- od 1990 zmena správania druhu
- exponenciálny nárast lokalít pri železniciach a diaľniciach
- na lokalitách spravidla už masový výskyt
- v súčasnosti u nás ca 220 lokalít
  - väčšina z nich situovaná na železnici

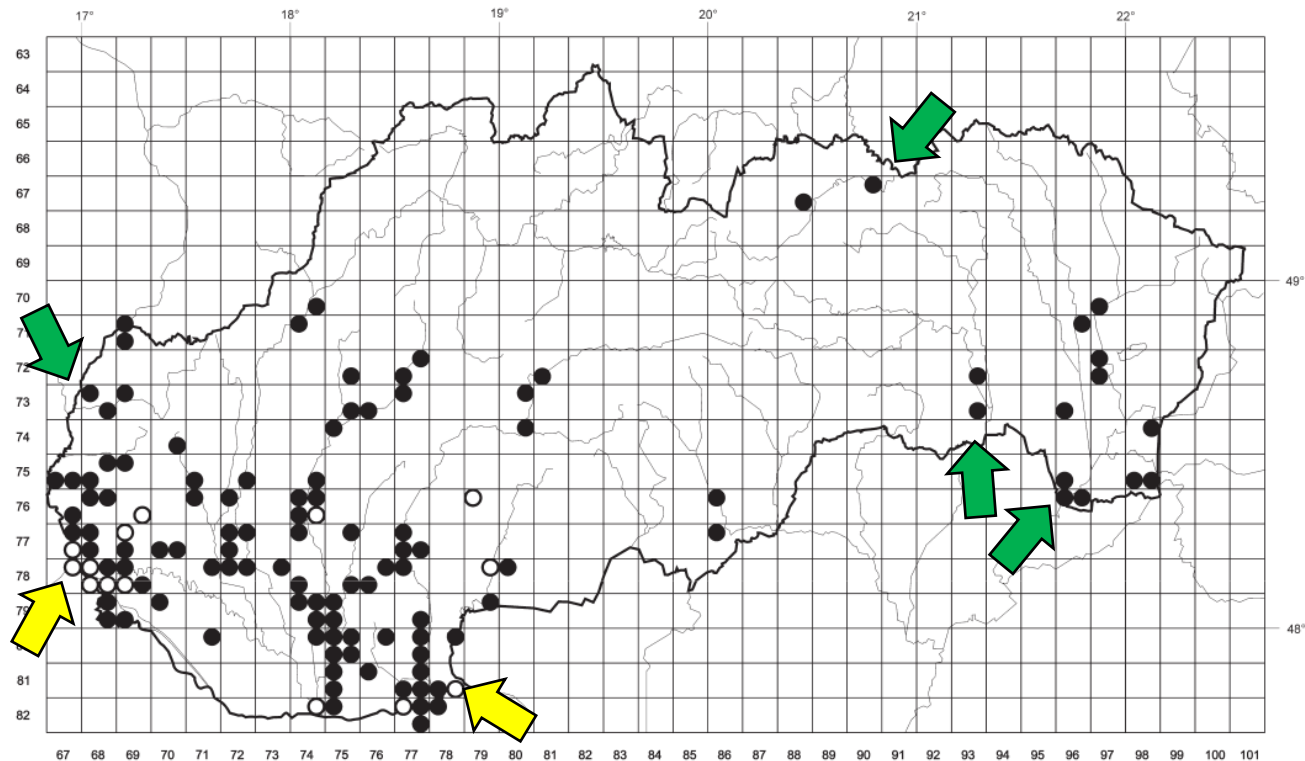


# Senecio vernalis

? Aký je skutočný výskyt na Slovensku?

## Rozšírenie na Slovensku

- novodobé šírenie k nám železnicou a diaľnicou z Maďarska na západné Slovensko →
- ďalšie cesty zavliekania na naše územie →
- na východnom Slovensku prvý nález v roku 2011 →
- výskyt stále veľmi podhodnotený
- bude sa vyskytovať už asi na väčšine územia



Mapa 15. *Senecio vernalis*, ○ – údaje z rokov 1895 – 1989, ● – doplnujúce údaje z rokov 1990 – 2022



# *Senecio inaequidens*

## Diakritické znaky

- husto rozkonárený polokrík
- listy spravidla celistvé, čiarkovité



- pôvodný na južnej pologuli (južná Afrika):
- kvitnutie takmer celý rok: najmä október–november, taktiež máj–september alebo počas miernej zimy



# *Senecio inaequidens*

## Ekológia

- obnažené pôdy a navážky
- ruderálne biotopy, najmä lodné prístavy, okraje ciest, železnice, stavby, trávniky, štrbiny chodníkov, borovicové lesy na pieskoch
- nížiny, ojedinele pahorkatiny



# *Senecio inaequidens*

## Rozšírenie na Slovensku

- 1. údaje na Slovensku v roku 1998:
  - súčasne v Bratislave, pri východe z prístavu (Feráková 2002)
  - v Komárne, v prístave (Jehlík 1998)
- 2011: Dunajská Lužná (J. Košťál 2012)
- od roku 2014 exponenciálne pribúdanie lokalít

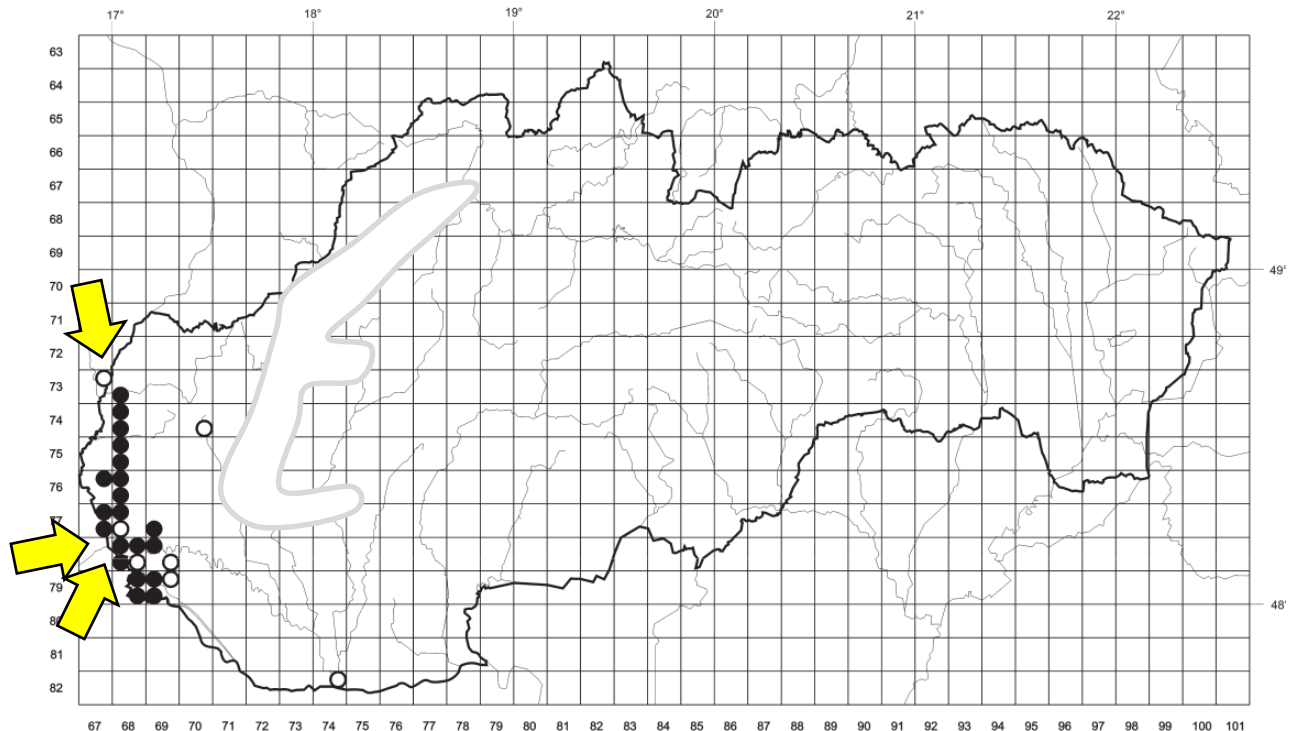


# *Senecio inaequidens*

? Vyskytuje sa na strednom a východnom Slovensku?

## Rozšírenie na Slovensku

- novodobé šírenie na Slovensko najmä diaľnicou D2 z Českej republiky →
- taktiež diaľnicou z Rakúska, príp. Maďarska →



Mapa 16. *Senecio inaequidens*, ○ – údaje z rokov 1998 – 2014, ● – doplňujúce údaje z rokov 2015 – 2022



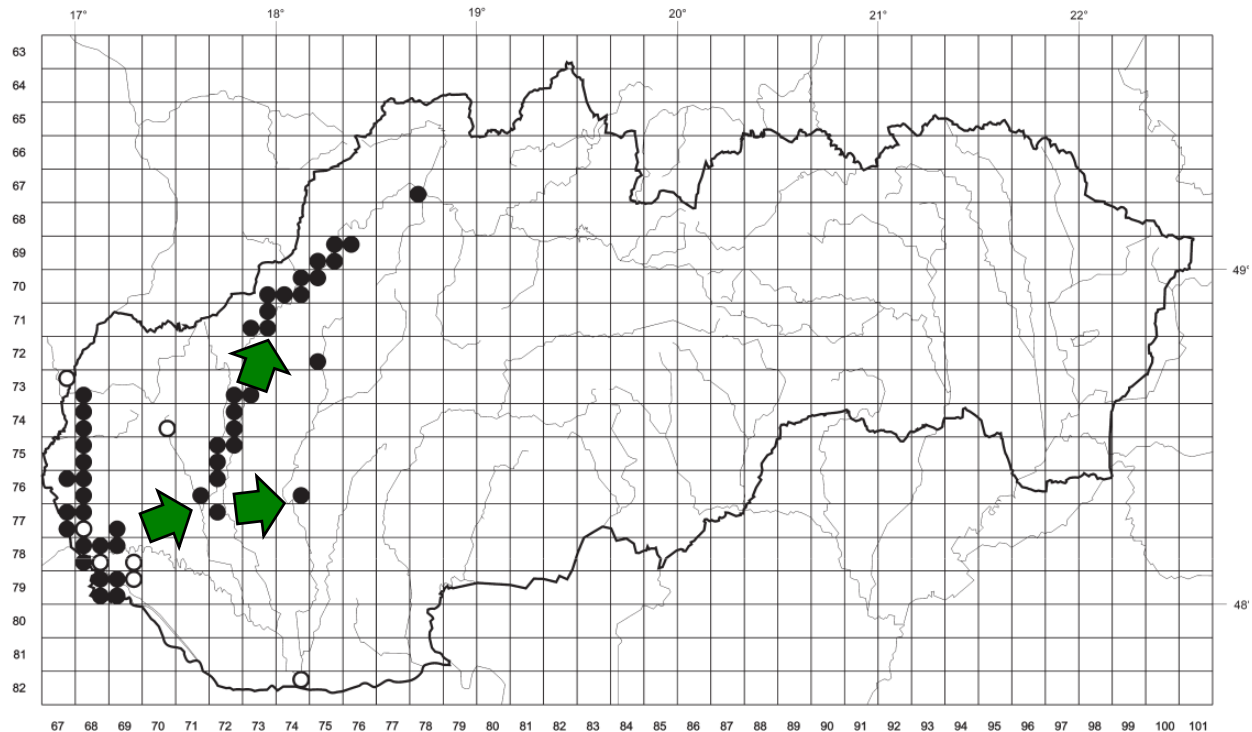
# *Senecio inaequidens*

? Vyskytuje sa na strednom a východnom Slovensku?

## Rozšírenie na Slovensku

- 2022: zistený masívny výskyt na desiatkach lokalít popri D1 od Bratislavy až po Ladce →
- ojedinelé jedince aj na R1 medzi Trnavou a Nitrou →
- presný čas tejto expanzie neznámi

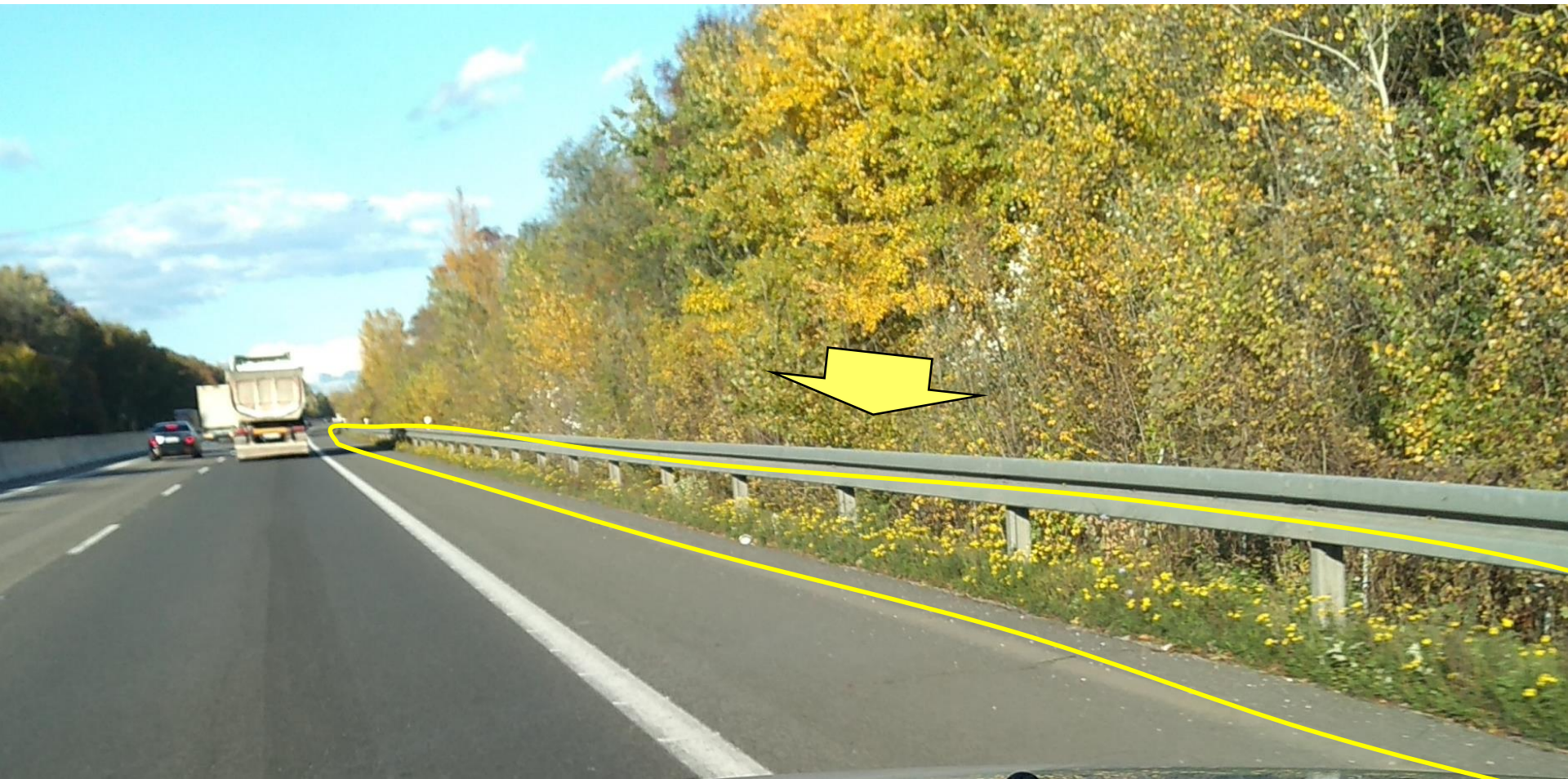
- v súčasnosti známy z približne 100 lokalít



Mapa 16. *Senecio inaequidens*, ○ – údaje z rokov 1998 – 2014, ● – doplňujúce údaje z rokov 2015 – 2022

# *Senecio inaequidens*

- výskyt na D1





# *Senecio inaequidens*

- výskyt na D1  
mapovatelný aj  
cez GoogleEarth





# Aktuálne poznatky o rozšírení menej známych starčekov (*Senecio* s. l.) na Slovensku

*Ďakujem za pozornosť*

Bližšie informácie vo Flóre Slovenska VI/2, 1. časť  
v kapitolách:

Hodálová, I., Grulich, V., Zaliberová, M., Mereaďa, P.  
jun. 2023: *Senecio* L. In: Goliašová, K., Hodálová, I.,  
Mereaďa, P. jun. (eds.), Flóra Slovenska VI/2, 1. časť.  
Veda, Bratislava, p. 132 – 188.

Hodálová, I., Grulich, V., Mereaďa, P. jun. 2023:  
*Jacobaea* Mill. In: Goliašová, K., Hodálová, I.,  
Mereaďa, P. jun. (eds.), Flóra Slovenska VI/2, 1. časť.  
Veda, Bratislava, p. 188 – 238.

